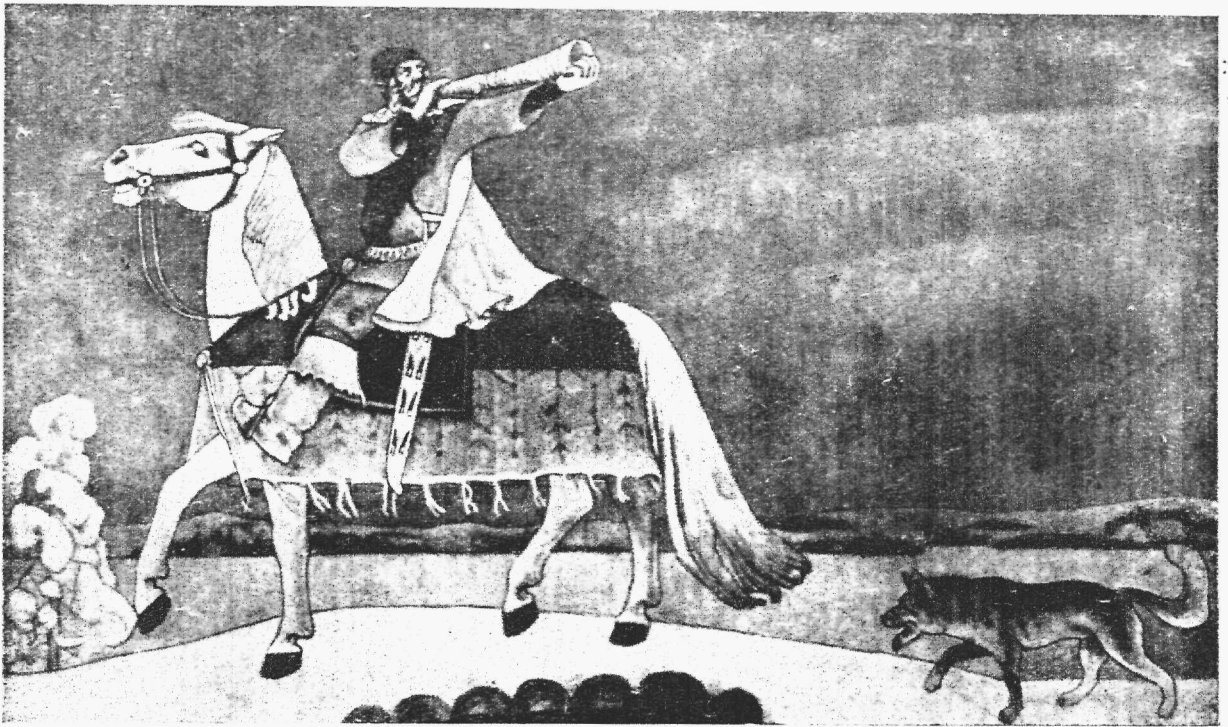

ODAMEES

NR. 1 (39) / 1929

VI AASTAKAİK

A. Gallén-Kallela

Kullervo söttasõit

Pildiajakiri „Odamees“ 1928. a.

SISU:

Kodumaa ajaloost

M. J. Eisen: Tartu nõiad	40 II; 72 III
P. Johansen: Toolse loss. Piltidega	69 III
A. Jürgenstein: Ärkamisaja jõulud Eesti talutares	5 I
R. Kangro-Pool: Jaan Tõnisson	125 V
Kümme aastat 1918—1928.	36 II
O. Liiv: Rootsiaegne Rakvere. 5 pildiga	37 II
Iseseisvuse kuulutamise manifesti fotograafiline jäljend	35 II
G. Matto: Narva rahad. Päätuikk kodumaa numismaatikast. 12 pildiga	99 IV
Tarvastu mehed. 2 pildiga	76 III

Mälestusi

A. Jürgenstein: Noorepõlve mälestusi	79 III
A. Jürgenstein: Eesti Münchhausen.	59 II; 89 III
Leo Tolstoi: Lapsepõlve mälestusi	108 IV; 130 V
Revolutsiooni päevil Petrogradis. A. Vihvelini 4 illustratsiooniga	117 IV

Kunstist

J. Pert: Arnold Böcklin 1827—1901 6 pildiga	9 I
J. Pert: Albrecht Dürer 1471—1528 12 pildiga	77 III; 105 IV
J. Pert: Francisco de Goya. 6 pildiga	127 V
J. Pert: Heinrich Zille 1858—1928. 6 pildiga	41 II
Heinrich Zille jutustab. Mälestusi	43 II
J. Vahtra: Läti kunsti juubelinäitus. 6 pildiga	145 V

Kirjandusest ja keelest

J. Aavik: Mõtteid keelest ja keeleuendusest	22 I
J. Pert: Henrik Ibsen 1828—1906—1928	85 III
Christian Morgenstern 1871—1914	58 II
Sextus Propertius. † 15. a. e. Kr.	51 II
Uusi raamatuid	62 II

Luuletusi

E. W. Henley: Invictus. Tõlk. A. Oras	12 I
Inglise rahvaviisid. Tõlk. A. Oras	16 I
Chr. Morgenstern: Lehtrid. Tõlk. J. Semper	58 II
Chr. Morgenstern: Kell. Tõlkind	58 II
J. Semper	58 II

Chr. Morgenstern: Palmström. Tõlk. J. Semper	58 II
Propertius: Hesterna, Mea Lux. Armastuslaul. Tõlk. H. Visnapuu	51 II
Propertius: O me felicem! O nox mihi candida! Armastuslaul. Tõlk. H. Visnapuu	52 II
J. L. Runeberg: Koormamees. Tõlk. E. Raudsepp. A. Edelfelti illustratsioonidega (6)	103 IV
J. L. Runeberg: Sven Tuuva. Tõlk. E. Raudsepp. A. Edelfelti illustr. (4)	73 III
J. L. Runeberg: Sõduri poeg. Tõlk. E. Raudsepp. A. Edelfelti illustr. (3)	46 II
Fr. Schiller: Kaputsiinlase jutlus. Tõlk. A. Oras.	7 I
Soome üliõpilaste lemmiklaul. Noodiga. Tõlk. J. Kangilaski	23 I

Jutte, romaane jne.

N. Gogol: Jõuluöö. Jõulujutt	131 V
J. W. Jannsen: Kolm öde. Jutustus	57 II
Lydia Koidula: Kivirist. Jutustus	75 III
Fr. R. Kreutzwald: Mikkel Põllupapp. Katke	113 IV
A. Kuprin: Tühjad suvilad	114 IV
O. Luts: Sirgasmäe omad jõulupuud otsimas. Naljajutt	17 I
Hj. Nortamo: Tasala Vilka sõvvab võedu. Naljajutt	20 I
Hj. Nortamo: Hakri liiro palkab ennast sõamehest. Naljajutt	47 II
J. Pert: Jõulujutt	13 I
M. Reid: Lendav Hollandlane. Roman. 17 I; 53 II; 81 III; 109 IV;	143 V

Juhtkirju, teadust jne.

J. Järve: Rahu maa pääl	3 I
J. Järve: Tulge minu juurde	123 V
Härjapääleht õnnesümboolina	147 V
Kuresaare. 6 pildiga	83 III
Laulupidu — rahva võidupüha	65 III
D. Mereshkovski: Leo Tolstoi ja bolshevism	115 IV

Följetone

Bernh. Linde: Hulljulgedtoimetajad ja arvustajad	87 III
O. Luts: Eesti riigi elu ja olu ühe Balti mamsli valgustusel	24 I

Humoori

J. V. Jansen: Naljatilgad nukra meele vastu	62 II
Isikuloolisi anekdoote 25 I; 60 II; 91 III; 119 IV; 149 V.	
Kilde A. Tshehhovi märkmikust	92 III

Araabia nr. märgib lehekülge, rooma — numbrit.

Hind 2 kr. Tellida „Odamehe“ talitusest (Aadr.: Tartu, postkast 51). Raha ettesaatjatele ei arvestata saatekulusid. Järelmaksuga saatmise puhul hind 2 kr. 50 s.

ODAMEES

RAHVUSKULTUURILINE PILDIAJAKIRI

ILMUB KÜMME KORDA AASTAS / VASTUTAV JA TEGEV TOIMETAJA CARL SARAP / VAL-
JAANDJA A. KÜNNAPUU / TOIMETUSE AADRESS: TARTU, POSTKAST 51 / TELLIMISHIND:
1 AASTAS (10 NUMBRIT) 5 KR., 1/2 A. (5 NRT.) 2 KR. 75 S. VÄLJAMAALE 50% KALLIM

Mayne Reid'i romaan

Romaani alguse kokkuvõte: Inglise sõjalaev kihutab järel salapärase kuunari. Tagaetatav kannab signaali „Olen hädas“, kuid põgeneb iga abipakkuva laeva eest. Tegevus sünnib kesk Vaikset ookeani. Madrused sõjalaeval tunnevad õudust salapärase laeva ees, mis sõidab täiel purjel, ilma et ühtegi inimhinge temal paistaks, ja peavad teda viirastuseks. Lõpuks vaibub tuul, ja nii jälgija kui jälgitavgi jäävad seisma. Fregaadilt saadetakse kaater

madrustega kahe ohvitseri juhatusel kuunari juurde. Ohvitserid ja pootsmann lähevad laevale ja näevad sääli vilksatuvat kahte imelikku olendit. Köögis leiavad nad elava luukere neegri nahas, kajutis aga kaetud laua taga kaks valget meest kinni-seotult. Sääli tõuseb torm ja must pilv matab laevad. Tormi vaibudes on kuunar kadund.

Tegevus järgneb San-Franciskos a. 1849. Sadam on täis laevu, millel kulla-palavikus madrused kaldale põgenend. Ainult inglise sõjalaev „Ristisõitja“ on täies korras. Kaks tema ohvitseri Croger ja Cadvallader armusid Kalifornia mõisniku don Monticho tütreisse Carmenisse ja tütre tütreisse Doloresisse. Nende võistlejateks peavad endid „kalifornia rüütlid“ Calderon ja Lara. Võistlejate poole vahel sünnib kokkupõrge. Don Monticho üürib laeva „Kondor“, et lahkuda Ameerikast üheskullaga. Laeval aga pole madruseid.

Need embleemid viivad mõttele, et meie madrus on truudusetu kui tuul. Kuid see pole nii. Kes tunneb teda ja tema elu, võib kinnitada meile, et tal on olnud vaid üksainus südamedaam, nimelt see, kes on kujutatud paremal käel. Ta viimse hin-

A/S. KAUBA PANK A/S.

Asut. 1905. a.

Tartus, Suurturg 12, omas majas.

Asut. 1905. a.

Telefonid nr. 9 ja 209. Äritunnid kella 9–2 p. l.

Võtab raha hoiule jooksvale arvele ja tähtajale.
Annab laenusid vekslite vastu käemeeste vastutusel
ja muudel kindlustustel.

Inkasso / Transferdid / Akkreditiivid ja garantiid / Valvuta / Korrespondendid.

Põhikapital Kr. 200.000.—
Tagavarakapitalid Kr. 129.259.11
Bilanss 31. oktoobril 1928 a. Kr. 2.388.352.10

Kinnitus A-s. «Eesti Lloid» Pääagentuur

Tule-, elu-, veo-, õnnetusjuhuste-, murdvarguse- ja klaasikinnitus.

JUHATUS

TALLINNA KREDIIT PANK

Asutatud 1907. aastal.

Pääpank

* * Tallinnas, Suur-Karja tään. 20 * *

omas majas

Telegrammi aadress: «KREDIITPANK»

Pangal oma telefoni keskjaam, väljakutsega «KREDIITPANK»

Põhikapital Kr. 1.290.000.—

Tagavarakapitalid Kr. 612.000.—

Hoiusummad Kr. 11.190.900.—

Osakonnad:

Abjas, Antslas, Haapsalus, Keinas,
Jõhvis, Narvas, Nõmmel, Tapal,
Tartus, Türil, Viljandis ja Võrus.

TARTU OSAKOND

Tartus, Suurturg 11.

Annab laenusid * Võtab raha hoiule

Toimetab kõiksugu pangaooperatsioone

(„Lendav Hollandlane“)

getõmbuseni oli Harry talle truu, sest ta armsam suri just enne seda, kui valmistus saama proua Blew'iks. Vaat, mispärast Harry on vanapoiss.

Ta on vana nelikümmend aastat, sellest veetnud kolmkümmend merel. Maal on ta ainult siis, kui laev kusagil sadamas peatub. Ta on teenind ainult sõjalaevadel ja sõitnud kolm korda ümber maailma. Ta on terve ja lõbus. Turjakana näib ta hiiglasena, kui aga ajab end sirgu, ei jää seitsmest jalast enam midagi puudu.

Hoolimata hädast nii merimehe kui ta inimese omadustest, ja olgugi et teda parimaks madruseks peeti, ei kerkind Harry teenistuses kõrgele. Oli madrus ja jäigi madruseks. Ta ise arvas selle põhjuseks, et oma ülemate ees kunagi pole olnud küllalt libe; see oli ka õige, kuid kes tahaks ta väärtusi pisut vähendada võib nimetada üht teistki põhjust, just seda, et Harryl on äravõitmatu vastikuse tunne mageda vee vastu, mis pole segatud ruumiga, ja et ta peab lugu ainult rummiga tembitud magedast veest. Karskena aga on ta kõige tublim ja usaldusväärsem inimene maailmas.

Ta teenis „Ristisõitjal“ viis aastat. San-Franciskos lõppes ta teenistusaeg ja ta oleks võind edasigi laevale jääda või aga minna kõige nelja tuule poole. Kaua ta kahtles ja mõtles mis teha. Kuid kuld meelitas temagi ja ta asus maale.

XXII. „Merimeeste kodu“

Igas mereäärses linnas võib leida silti „Merimeeste kodu“ või „Vaikne sadam,“ — trahterit, mis küll vähe sarnane tõelisele kodule või vaiksese sada-

male. Seesugune trahter oli San Franciskoski: kõrts ja ühtlasi lihtsamat järku hotel, mis asus näruses kahekordses puumajas. Viiletsast välimusest hoolimata olid hinnad sääl kõrged nagu kõigis teisteski selle linna asutustes.

Harry kavatses asuda „Merimeeste kodu“ lähemat aega, et lõbutseda pisut, milleks oli tal täieline võimalus, sest fregaadilt lahkudes sai terve aasta palga, varsti aga ühte Sacramento kullakaevandusse minna koguma kallist läikivat metalli. Esimese osa programmist täitis ta nii suurepäraselt, et laskis lendu viimse sendini kogu oma teenitud palga. Juba kuue päeva pärast olid tühjad ta taskud. Küll otsis ta neis ja pööras neid pahempidi, kuid asjata. Raha oli otsekui suland. Tühje taskuid omada on väga halb asi igal pool ja igal ajal, kuid 1848. aastal San-Franciskos oli see lausa kardetav: närusemgi lõunasõök maksis kuus dollarit, öömaja kusagil telgis või barakis ka mitte vähem. Kui viinaaur Harry Blew pääst oli lahkund, hakkas ta mõtlema, kuidas teostada oma programmi teist poolt. Ainult sõit aurikul Sacramento rannale maksis üle saja dollari, kuid tal polnud taskus enam sendi pojapoegagi, ja kui ta müüks ära oma vähese merimehe varandusegi, ei saaks ta siiski tarvilist summat, õieti tal polegi võimalik müüa seda: peremees võttis selle maksmata kahe päeva eest pandiks. Räbal trahter, kuid siiski nõuab 10 dollarit toidu ja päävarju eest päevas. Nüüd aga ähvardab Harryt midagi pahemat: ta polnud varem tähele pannud nähtavasse kohta riputatud teadaannet: arve tasuda kohe — ja nüüd pole tal enam õigust asuda lauda ega oma narilegi heita.

A. E. G.

EESTI ELEKTRI SELTS p. v.

TALLINNAS

Raekoja plats nr. 4.
Telef. 15-90

TARTUS

Küüni tänav nr. 3.
Telef. 4-91

Elektromootorid ja dünamod, elektritriikraud ja pliidad, elektri keedunõud ja padjad, elektri õhupuhastajad ja tolmuimejad, elektri vee ja õhupumbad ja kõikisugu elektri sissesäädetarbeasjad.

OSRAM! / / / Elektri-lambid / / / OSRAM!

Kolmas Tartu Laenu- ja Hoiu-Ühisus

Tartus, Suurturg nr. 8. Juhatus telef. 11-13. Üldine telef. 99.

Äriseis 31. detsembril 1928. a.

Aktiva.		Passiva.	
Kassa ja jooksvad arved		Osamaksud	Kr. 198.496.05
teistes pankades	Kr. 136.479.62	Tagavavakapitalid	20.789.64
Väärtpaberid	7.978.60	Hoiusummad	1.909.719.78
Laenud	2.918.322.49	Asunikkude ja riikliste	
Korrespondendid:		laenude kontokorrent	210.575.50
„Loro“	23.920.15	Kontok. ja vekslite rediskont	494.768.02
Vallasvara	13.198.30	Korrespondendid „Loro“	152.85
Garantiid	69.002.67	„Nostro“	35.871.24
Muud aktivad	27.224.15	Muud passivad	72.199.72
Makstud prots. ja komisjon	65.114.38	Garantiid	69.002.67
Kulud	90.485.75	Saadud prots. ja komisjon	340.090.64
	<u>Kr. 3.351.726.11</u>		<u>Kr. 3.351.726.11</u>

Ühisus võtab raha hoiule, annab laenusid välja ja toimetab kõiki pangaoperatsioone.

Ühisusel on 3375 liiget vastast. vastutussummaga Kr. 992.480.15.

Rahaline läbikäik Kr. 31.404.333.08.

JUHATUS

(„Lendav Hollandlane“)

Olgugi pilved tihedad, siiski päike paistab nende taga. Veel „Ristisõitja“ seisab reidil ja Harry võib minna tagasi fregaadile. Ta teab, et kapten võtaks tema uuesti teenistusse ja ohvitserid ning seltsimehed rõõmustaksid aina sellest. Ainult piinlik on veidi minna tagasi laeva karmile tööle ja hüljatud kõite juure pääle uhkete unelmide kullast ja kõlisevatest tukatitest.

Ebasõbralik trahteriperemees vaatab letitagant Harry poole, ees arveraamat lahti. Ei viina ega lonksukest õlut ei anna ta Harryle enam. Madrus vaatas peremehe mõrudat nägu ja otsustas tagasi laevale minna. Ta mõtles vaikselt nukrusega: õige on vana sõna: oled madrus ja madruseks jääd. Pole parata, Harry, pead „Ristisõitja“ igavesti sõitma.

XXIII. Kallid külastajad

Olles otsustanud minna tagasi laevale, tahab Harry lahkuda kõrtsist. Äkki kaks varju langeb uksest kõrtsi liivasele põrandale. Harry tunneb tulejais oma ohvitseri, kellest üks päästnud tema elu. Kiiresti tervitab ta neid andes au, nagu oleks praegugi „Ristisõitja“ pardal. Pääle selle hõiskab ta rõõmsalt, tõmmab mütsi pääst, raputab oma käharpääd, kummardab ja avaldab suurimat häädmeelt. Et nad otsivad teda, seda teab ta juba, sest olles astunud poolpimedasse tuppa, päris Croger:

„Kas on siin madrus Harry Blew?“

Hädalisele tundus, nagu Croger oleks päästnud teistkorda tema elu.

„Harry, vana sõber“, ütles Croger surudes kõ-

vasti ta kätt, „olen rõõmus sind leides. Vahest tahaksid uuesti merele minna?“

„Päris kohe mõtlesingi juba „Ristisõitjale“ tagasi minna. Võetakse aga mind vastu?“

„Rõõmuga võetakse. Harry. Ent meie soovitame sulle midagi paremat. Astu kaubalaevale ja sa saad neljakordse palga.“

„Meelsasti! Võin kokakski olla.“

„Ainult mitte kokaks“ vastas Croger naerdes. „Õnnetumad, kes peavad sööma sinu teatud toitu. See on tshiili laev.“

„Mul ükstapuha. Saaks agakenakese palgajasaia.“

„Ja selle juure groggi.“

„Mis parata, olen patune, härra.“

„Vaata mis, Harry, meil Cadvalladeriga on sinule palve: sel laeval sõidab kaks daami, kes peavad maanduma Panamas. Sa pead kõigiti hoolitsema, et oleks neil häa, ja hädaohus neid kaitsma.“

„Jumal hoidku!“ hüüdis madrus, „see on ju endastki mõista. See on mu kohus, päälegi kui nii ilusad daamid!“

„Kust sina tead?“

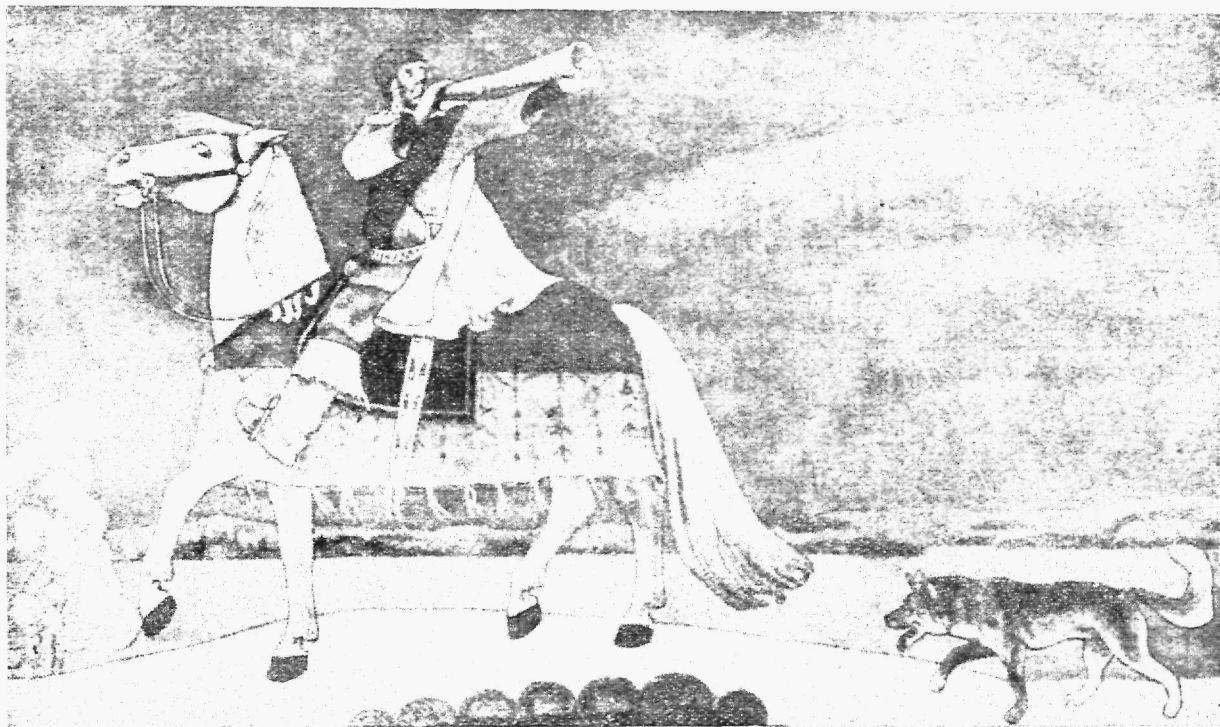
„Või madrusel polegi silmi?“ Ma ise sõidutasin nad pallile ja viisin tagasi randa. Kuulsin ka mõne sõna, sest mõistan pisut hispaania keelt. Küllap seda mul tshiili laeval nüüd vajagi läheb.“

„Noh, Harry, need kaks reisijannat on samad. Loodame su pääle.“

„Olge mureta, härra. Viin nad Panamasse kõige paremas korras.“

„Tshiili laev seisab sadamas ankrus. Kuid kõige

(Järg lhk. 43/44)

Kullervo omaksed on tapetud või põgenend pakku kauguisse lantesse. kodukoht hävitet, ta ise on sündind ja kasvand oma vaenlase orjuses. Kuid siis, viimaks, ta tõttab tasumisteele... (Kalevala, 35) — A. Gallén-Kallela

Soomesugu rahvaste tulevik

„Odamehele“ kirjutand mag. Joh. Aavik

Iga rahvas, samuti kui iga inimene, kel enesest lugupidamist, tahab midagi olla, oma olemasoluga mingi eluülesande täita, mingi tähelepanudava jälje jätta ajaloo lehekülgedelle.

Mitmed rahvad on seda teind, nii muistsed egüptlased, assüürlased, kreeklased, roomlased, siis araablased, hiljem itaallased, prantslased, inglased, sakslased. Igaüks neist on nii mõnelgi alal annud midagi silmapaistvat, tähtsat, mis inimkondlikku kultuuri on edasi viind ja seda rikastand uute väärtuste ja laadidega.

Slaavi rahvaist on kõige rohkem ses suhtes ära teind venelased, olles ühtlasi üks noorimaid suurte kultuurrahvaste hulgas. Nad on endi alla võtnud määratuma maa-ala. Seda on nad teind päämiselt oma lopsaka elukülluse tõttu, millest johtub ka nende suur sigivus. Kultuuriliselt on nad kõige rohkem annud kirjanduse ja kunsti alal (Dostojevski, Tolstoi, vene teater, vene lauljad, vene ballett).

Soomesugu rahvaile aga on nad saand vitsaks ja hukatuseks. Soomesugu rahvaste asukohaks oli enne teatavasti kogu praeguse Põhja-Venemaa lai maa-ala, mille lõunapoolist piiri märgib vähemalt Moskvast läbiminev laiuskraad Balti merest kuni Uraalini. Kuid venelased on juba sajandite eest asund nende asemelle, neid välja tõrjudes, neid ümber rahvustades, neid enestesse sulatades. Järele on jäänd vaid kaks elu- ja kultuuri-võimelist soomesugu rahvast: soomlased ja eestlased. Muud soome hõimud. — vadjalased, vepslased, mordvalased, tšeremissid, votjakid, sürjäänid — olles väikearvulised, vähekultuurilised ja vene rahva keskel, näivad oma rahvusliku tuleviku suhtes olevat praegu lootusetat seisukorras.

See soomesugu rahvaste väljatõrjumine ja ümber-

rahvustus venelaste poolt sündis ühelt poolt venelaste mainit lopsakama elujõu — suurema sigivuse — tõttu, mis võimaldas suurema ekspansiooni, teiselt poolt aga ka nende kultuurilise üleoleku tagajärjel. Soomesugu rahvad tajusid seda üleolekut ja alistusid sellele.

See slaavlaste kultuuriline üleolek (võrreldes soomesugu rahvastega) muiste ongi arusaadav. Sest sellal oli maailma kultuuri kõrgseis lõuna pool, Vahemere rannikul (kreeka-rooma kultuur). Rahvad, kes asusid sellele lähemal, nagu slaavlased, omandasid selt rohkem kui need, kelle asupaigad olid veel kaugemal põhja pool, nagu soomesugu rahvad.

Ent aegade jooksul see kultuuri kõrgseis on nihkund üha enam põhja poole. Ja just põhja pool läks kultuuri areng veelgi kõrgemaks ja tihedamaks. Sest põhjapoolsed rahvad oma suurema visaduse, püsivuse, põhjalikkuse ja korralikkuse tõttu viisid kultuuri veelgi rohkem edasi ja süvendasid ning tihendasid seda. Nii nihkus kultuuri hari Vahemere rannikult enam Kesk-Euroopasse. Esiti oli ta Prantsusmaal, kuid nüüd on selle ületand Inglismaa ja Saksamaa oma veelgi tihedama tehnilise kultuuriga.

Lõuna ja põhja kultuuride vahel on veel järgmine tähtis ja tagajärjekas vahe: lõunamail esineb kultuur — niihästi aeline kui ka vaimline (kirjandus, haridus jne.) — enam ühiskonna tippude, kõrgema seisuse eesõigusena, kuna rahva suur mass püsib harimattuses ja algelisis oludes; põhjamaiste rahvaste juures seevastu tungib kultuur võimalikult laiadesse rahvahulkadesse. Tüübilisema näite ses suhtes pakuvad skandinaavia rahvad (taanlased, norralased, rootslased), kus, võib ütelda, kogu rahvas on haritud. See aga tõstatab mitmepõrdseks rahva kultuurilise jõu, nii et võib võistelda mõnegi arvult

mitu korda suurema rahvaga, kelle juures „lihtrahvas“ on vähe haritud.

Karmid looduslikud ja kliimaatilised olud, mis muiste tegid põhjapoolseis mais kultuuri õitselepuhkemise raskeks, peaaegu võimatumaks, on ainelise ja tehnilise kultuuri saavutuste — ehitus-, kütte-, riie- tus- ja liiklemisolude arengu läbi kaotand selle oma ebasoodustava mõju, mis oli neil muiste. Koguni vastupidi: see suurem energia ja kainem, rahulikum ja põhjalikum vaimulaad, mis külmem põhjakliima kaasa toob, võimaldab, nagu öeldud, veelgi tihedama ja süvendetuma kultuuri.

Seega ka soomesugu rahvail on lõpnud see väliste, looduslike olude ja tingimuste ebasoodus ja tagasihoidev mõju, mis nende arengulle muiste oli takistuseks. Seda tunnistab eestlaste ja eriti soomlaste suur ja kiire kultuuriline tõus viimse poolsajandi jooksul. Soome, mida veel vähem kui saja aasta eest peeti vaeseks ja paha-osaliseks maaks, kus nii sageli tuli puukoort leiva jatkuks tarvitada, on nüüd tänu oma ratsionaalsele majapidamisele ja oma loodusvarade kasutamisele, mida võimaldab tehnika, majanduslikult üks Euroopa riike, kus keskmine inimene elab võrdlemisi lahedalt ja kus rahva jõukus ja kultuurvarade rohkus on üha kasvamas kiires hoos.

Ja kaua, aastasadade, koguni aastatuhandete kestel allasurut, viletsuses vaevleva rahva juures on seesugune äkiline tõus kui uuestisünd, kui uus noorus, kus alles hakatakse elama, ja see asjaolu peab paratamatult sellesse rahvasse sisendama mingisuguse noorusliku elutahte, andma talle noore organismi elujõu ja hoo. Ja seda jällegi tõendab eestlaste ja eriti soomlaste praeguse ajani saavutatud seisukord: nende suurepärase majanduslikus ja kultuurilises tõus pole tegureiks mitte ükski maailma üldine tehnilise ja ainelise kultuuri areng, mida ka soomlased ja eestlased on osand kasutada, vaid siin on, eriti soomlasis, kahtlemata kaasa mõjund ja üha mõjumas see teadvus ja alateadvus, et ollakse ainsad elujõulised ja kultuurivõimelised ja kõrgeimad soomesugu rahvaste esindajad ja et nüüd on meie kord ajaloo areenile astuda, et meie teha on nüüd, kas soomesugu tõust saab midagi või ei. Ent ideeline teadvus on suureks jõuks rahvale: see vaimustab, see kannustab, see paneb pingutama suurte tulemuste saavutamiseks. Soomlased eriti on ses suhtes jõudnud juba õige kaugele ja kõrgele: neil pole arenend mitte ükski majanduslik kultuur, vaid neil on ka tähelepanevaid, koguni otse imesteldavaid saavutusi vaimliku ja mitte-praktilise tegevuse alal: muusikas on nende Sibelius saand maailmakuulsaks, nende kirjanikku Juhani Ahot võiks ta kunstilise väärtuse poolest julgesti lugeda parimate maailmakirjanike hulka, ja spordi alal on nad Euroopas esikohal, nii et ainult suur Ameerika jaksab neid ületada. Ja sellased saavutused annavad uut hoogu, üha kasvavat elujõudu ja elujulgust.

Meil eestlasil kahjuks ei ole selle poolest asi küll veel mitte nii hiilgav kui soomlasil. Meie viga on see, et meil veel ei ole seda kogu rahvast läbi- käivat ja läbiimbund teadvust ja alateadvust oma tähtsusest ja saavutatavast ideaalist. Meil ollakse veel rahvuslikult liigagi loiud, ükskõiksed ja ebateadlikud. Kuid mida ei ole, võib veel tulla, ja loodetavasti juba lähemas tulevikus. Sest oleme ju meigi osa endisest suurest ühissoome rahvast. Meilgi tu-

leb seda vääriliselt esindada, kuigi vahest küll veidi teissuguseid selle külgi ja varjundeid kui soomlased. Me peame aga ühiselt soomlastega kõrgele tõstma ühissoome tõu ja ta panema teatava tegurina esinema üldeuroopalises, vahest koguni inimkondlikus kultuuris.

Sest tõepoolest nüüd viimati on soomesugu tõule saabund aeg saada silmapaistvaks ja mõjuvaks rahvaks.

Kui kõne all olevad soomesugu rahvad tõesti vaimustuvad sellest aatest, kui see neid kannustab erakordseiks pingutusiks, siis võib tulevikus saada veel kõige üllatavamaid võite, mis praegu paistavad niisama võimatumaina ja utoopilistena kui enne maailmasõda eesti iseseisvus.

Suurimaks vastaseks ja vaenlaseks soomesugu rahvaile on olnud, nagu tähendeti, slaavlased, täpsemalt venelased. Nüüd on hädadoht nende poolt natuke vähenend tänu maailmasõjale, või õigemini tänu venelaste iseloomu madusile. Venelased põevad saatuslikke iseloomunõrkusi. Nende ainus tugevus on nende suur sigivus. Nende suureks nõrkuseks aga on ühekülgne kunstniku-iseloom ja moraalsed pahed: laiskus, lodevus, lohakus, vähene ausus ja kohusetruudus, ka väiksem intelliituaalsus ja vähe kainet mõtlemist, aga suur lõbutsemisiha. Need iseloomu nõrkused panidki venelased kaotama sõja ja viisid ta enamuse kuristikku. Seega maailmasõda, mis eestlasile ja soomlasile sai õnnistuseks ja sellase tõusu teguriks, millest ei juletud unistadagi, on osutund kahjutoovaks venelasile: nad kaotasid osa oma territooriumi, enamlus rüüstas neid aineliselt ja vaimliselt. Üldse Vene on saand suure löögi, mille tagajärgi ta põeb kaua. Igatahes on sellega suhe muutund suuresti soomesugu rahvaste (eestlaste ja soomlaste) kasuks. Ja ettenähtavasti Vene ei jää veel sellega: ta tõupärased, paratamatumad iseloomu-nõrkused saavad ka üha edaspidi mõjuma allakiskuva tegurina niihästi vähehaaval, märkamata, kui äkiliste katastroofidena kriisi aegadel. Ka territooriumi kärpumine jätkub tulevikuski: Ukraina kindlasti lööb end täiesti lahti ja samuti Kaukaasia, ükskord langeb ka kogu Siberi määratu maa-ala Moskva riigi küljest ära.

Kui aga soomesugu rahvad samal ajal elavad ja arenevad tõusu joones, kui nad endis arendavad suurt energiat ja distsipliini, siis sünnib nendega tingimata vastupidine nähtus: nende jõu ja võimu suurenemine. Ja vahest sünnib viimati seegi ime, et saadakse tagasi see maa-ala, mis kord on neile kuulund, nimelt Põhja-Venemaa ja osa Siberitki. Siis alles algab soometõu hiilgav tulevik, tema kui suurriigi mõjuvõim ja tähtsus maailma ainelises ja vaimlikus kultuuris!

Soomlasil näih täiel määralt olevat neid vaa- dusi, mis neile ennustavad ja neile õigustavad suurt tulevikku. Me eestlased põeme ka mõnesid iseloomu-pahesid ja nõrkusi, osalt ka venelasilt külge hakan, mis võivad saada saatuslikeks takistajaiks meie tulevasele arenemisele, kui me neist ei vabane. Eesti rahvas on saand halva ajaloolise kasvatus (soomlaste soovustest hää). Kui eesti rahvas tahab ühes soomlastega osa võtta võidujooksust tuleviku kõrguste poole, siis tuleb ta kõigepäält iseloomu suhtes teataval määral ümber kasvatada. Õnneks see ümberkasvatus on juba aland. Me areneme paremuse suunas.

Tema tund...

August Kitzbergi haigus ja surm

„Odamehele“ kirjutand dr. med. H. Normann

Vastu tulles „Odamehe“ toimetuse sooviavaldusele paberile panna oma isiklike mälestusi meie kirjanikkude kadund seniorist August Kitzbergi'st, tema haigusest ja viimastest hetketest, olen püüdnud siin märkida mõningaid üksikasju, mis minul veel nii värskelt meeles, nagu oleksid sündind vaid mõni päev tagasi.

See oli 1927. aasta septembri lõpul... Parajasti olin jõudnud tagasi Tartusse oma hilisest suvipuhkusest, kui teada sain, et August Kitzberg paratüüfuse ohvrina lamab Meditsiini kliinikus, kus tol ajal assistendina töötasin. Ühel õhtupoolikul, pääle oma jaoskonna ülevõtmise astusin omal harilikul visiidi ajal A. Kitzbergi juurde palatisse. Mäletan seda hetket veel nii elavalt. A. Kitzberg istus oma voodi serval väikese elektri laualambi juures ja katsus paberossi süüdata. Olime üksi. Esitlesin ennast, sirutades talle vastu käe. Ta surus seda sõbralikult ja küsis: „Kas Teie ei karda ka mulle kätt anda, mul on ju külgehakkav haigus?“

Tekkis väike jutuajamine ja peagi kaldusime haigusesse puutuvatest küsimustest kõrvale.

„Kas Teie mind ka nii muidu tunnete?“ küsis Kitzberg kerge naeratusega suunurkade ümber.

„Miks ei peaks ma Teid tundma, kui mul kõik Teie teosed läbi loetud...“ Ta surus sõbralikult mu kätt.

Nii algasid järjekindlad visiidid, mis teatud lähemisele viisid.

Vanahärra tervis hakkas paranema vähehaaval, nii et teda juba pea võis koju viia, kus paranemine arstlise kontrolli all pidi jätkuma.

Kodus kestis paranemine aeglaselt edasi nii palju, kui seda raskest läbi tehtud haigusest kurnatud organism lubas, siiskilliigaeglaselt Kitzbergi kohta, kes oli harjundomaelus ikka tegutsema.

Eriti visalt paranes söögiisu.

„Seda söömist võiks küll,“ tähendas korduvalt vanahärra, — „täiesti mustalt tahvilt kustutada, siis ei oleks inimeste vaevamist ja pahandamist!“

Ei armastand ta ka arstlisi järelevaatusi; kuna aga kopsud, mis juba aastate jooksul talle üllatusi valmistand, seda nõudsid, ei saand nende kontrollist igakord loobuda.

„See kopsimine ja kuulamine on küll väljamõeldud ainult inimeste rõhumiseks,“ tähendas ta vahel pahaselt, arvates seega perkussiooni ja auskulatsiooni. Kui siis veel perkussiooni haamriga reflekse kontrollida tuli, tähendas ta juba naljatades: „Kae, lõpuks hakkab veel kirvega raiuma.“

Leidsin teda külastades sageli oma laua ees istuvat, armastatud ajalehed käes. Kuid lugemine ei läind hästi, valutasi silmad. See aga oli tema tegevusega harjund hingele raske kannatada.

„Oleks, et ma kord juba kohvikusse pääseks,“ löi kord tema boheemlase veri lõkkele.

„Katsuge nüüd ruttu paraneda, siis saate arstidest lahti ja pääsete ka kohvikusse,“ vastasin naeratades.

„Jah, neist arstidest oleks küll ikka hää lahti saada,“ tähendas ta sõbraliku muigega. Seisukord paranes ikka enam ja enam, ka kopsude seisukord muutus rahuldavaks. Nii jõudis kätte päev, mil vanahärrale tähendasin, et ta enam arsti ei tarvita. Mäletan seda hetket nii hästi. Kitzberg lamas selili voodis, näol naeratus. Ulatasime teineteisele käed, surusime neid. Siis vabastas ta ühe käe, tõstis selle üles ja tegi liigutuse nagu oleks tahtnud mul palet silitada, näol ikka sõbralik naeratus, kuid laskis siis käe langeda ja paitas mul kuue varukat... .

Ja siis äkki teade, et seisukord halvenend. Ruttasin kohale. Peagi selgus, et esile on kerkind

A. Kitzberg vanas eas

A. Kitzberg 45-aastasena

Pühajärve taimeestik

Dr. H. Bekker †

I. Taimed küngastel

Nagu juba mujal tähendasin („Püh. ümbr. taimeühingud I“), on künkad, kui nad seisavad koos liivast või kruus-liivast, kõige kohesemaks asukohaks paljudele kserofüüt või kuiva nõudvatele taimedele.

Harilikult aga on küngastel savikat liiva ja savikruusa; see peab enam niiskust kinni, sisaldab teisi soole, kui puhas liiv; lühidalt: paljud taimed, mis harilikult kasvavad heinamaadel, madalikkudel, leiavad sarnaste tingimustel parajat kasvamise võimalust ka küngastel. Tuleb ka mees pidada, et tuul, vesi ja loomad on tegevad seemnete laialikandmises; ei tule siis imestada, kui eelpool nimetatud ja järgnevatest taimedest paljud täiesti teistel kohtadel kasvavad, kui siin kirjeldatud. Siin mainitud asupaigad on nimetatud taimile siiski kõige tüübilisemad. Tüübilised kserofüüt-taimed, mis ainult kuival ja harilikult ka päikesepaistelisel kohal kasvavad, ja küngastelt leitud, tähendan märgiga (+). Suurem osa allpool nimetatud taimist on Pühajärve lähema ümbruse küngastelt, nagu: „Hobusemägi“, „Mülkemägi“, „Varikmägi“ „Marjamägi“ j. t.; osa taimi on Nuustaku lähedusest.

Peab sellelegi tähelepanu juhtima, et kõrgemate küngaste S ja N külgedel osalt igasugused taimed kasvavad. Näit. „Mülkemäe“ lõunapoolsel küljel võib tähele panna, et alusmets (suuremalt osalt lepad, sarapuud) on puhtam, ainult vähese samblaga. Ja selle künka lõunaserva päikesepaistelisel kohtadel leidsin: odalehine searüpp (Leontodon hispidus L.), laiialehine mailane (Veronica Teucrium L.) ja mõned teised päikesenõudjad taimed. Põhjapoolsel küljel neid taimi ei leidnud; alusmetsana on siingi sarapuud; viimaste vahel ja all kasvavad paksult ja tihedalt kuused; maa on paksult samblaga kaetud.

Üksikud suured männad selle künka harjal tunnistavad endisest suurest männametsast.

Mai lõpupoole ja juuni algul leiab Hobuse- ja Varikumäel: Haril. nurmenukk (Primula officinalis L.)

(Tema tund...)

uus vaenlane — kopsupõlendik. Valmistasin omakseid kõige vastu ette... Seisukord muutus ikka tõsisemaks... Meie ei rääkind enam Kitzbergiga pikemalt. Ainult surmaeelsel päeval, tema käit oma käes hoides, paistis mulle kord nagu oleks hõljund sõbralik naeratas üle ta näo.

Haiguse hävitav töö jätkus. Siis tuli saatuslik 10. oktoobri varajane hommik. Kell võis vaevalt neli olla, kui mind haige juurde kutsuti: seisukord olivat muutund väga halvaks. Kümne minuti pärast olin juba haige juures...

Vanahärra lamas voodis selili, silmad suletud, suu vähe avatud, hingamine raske, korisev. Pulss oli vaevalt, vaevalt tunda. Südamelöögid tumedad, tase sed. Käed, huuled sinakad, otsaesine, käsivarred külma higiga kaetud. Silmaterad reageerisid veel vaevalt valgusele. Polnud enam kahtlust, et käimas agoonia... Sarnane seisukord oli aland juba 1/21—1 paiku öösi. Iga hetke oli oodata A. Kitzbergi elu-

nalis L.) võsa- ja kollane ülane (Anemone nemorosa L., A. ranunculoides L.), põldkannike (Viola arvensis Murr.), + karvane hunditubak (Hieracium pilosella L.), haril. kivirik (Saxifraga granulata L.), must seahernes (Lathyrus niger Bernh.), taas karukell (Pulsatilla pratensis Mill) — männametsa ääres Nüpli künkal, kuldnõges (Galobdolon luteum Huds.), kurekael (Erodium cicutarium L. Herit.), verihurmarohi (Chelidonium majus L.), mõru jürilill (Cardamine amara L.), läbistatudlehine litrihein (Thlaspi perfoliatum L.).

Juuni keskpaiku õitses „Varikmäel“ maa mõõl (Geum urbanum L.) — teda leiab haril. varjulistes kohtades; lillakas (Rubus saxatilis L.), kevadine mailane L. (veronica verna L.), metskurereha (Geranium silvaticum L.), kõrge hunditubak (Hieracium florentinum kah), punaheinalehine liivakann (Arenaria serpyllifolia L. var. leptocladodes Reichb.), + päris tõrvalill (Lychnis Viscaria L.) longus põisrohi (Silene nutans L.), põldristikkehein (Trifolium pratense L.), Hobuste ja Munamäel võrdlemisi haruldane korralljuur (Coralorrhiza innata R. Br) varjulise kuuse metsa all. Tüübilistest taimedest: + kassikäpp (Antennaria dioica Gaertn.), + harjashein (Nardus stricta L.) haruldane: + erilehine aruhein (Festuca heterophylla Lam.) Carex livida Wahlb.?

Juuni teisel poolel ja lõpul õitsevad: lehmakapsas (Turritis glabra L.), piikkane kadakaer (Cerastium caespitosum Gilib.), + orastähthein (Stellaria graminea L., var. linearis Fenzl.), karvane piiphein (Luzula pilosa L.), murunurmikas (Poa annua L.), värihein (Briza media L.), päris mailane (Veronica officinalis L.), mägi-lillpaju (Epilobium montanum L.), härjasilm (Leucanthemum vulgare Lam.). „Apteegimäel“ leidis hr. A. Reben väga haruldase: sile tondipää (Dracocephalum Ruyschiana L.)

(Järgneb)

küünla kustumist... Kui elavalt see kõik veel meeles...

Sääl äkki üks sügav hingetõmme, siis kõik vait... Kell on mõni minut enne pool viit. Veel üks sügav hingetõmme — suur silmapilk on kätte jõudnud... Suri ja toas kõik vaikne... Kerge värin läbib Kitzbergi keha, see nagu sirgeneb vähe... Hingamine on katkend, südamelööke pole enam kuulda, pulssi ei tunne, pää vajub rinnale — surm on lõpetand selle suure mehe eluküünla. Sulen kadunu silmad, astun voodi juurest eemale... Kõrvalt kostab vaikne nuuksumine... Muidu kõik vait selles väikeses toas, mis nii paljude kannatuste tunnistajaks on olnud ja kus nüüd surm oma vägevad tiivad oli laotand laiaili, murdes igaveseks ühe viljarikka ja suure elu...

Eesti oli kaotand oma draama, külajuttude ja följetonide meistri... „Vana tuuletallaja“ oli suikund igavesele unele...

Kadund kiri

Lugu, mille jutustand * * kiriku djak

Nikolai Gogol'i jutustus

Soo, või tahate, et jälle vanaätist jutustaksin? — Olgu siis päälegi, miks mitte veeta aega lõbusa looga. Äh, hüva vana aega! Misuke rõõm, misuke lust asub südamesse, kui kuuled ammust aega sündind asjust, millest pole teada enam ei aastaarvu ega kuupäeva! Ja kui on lugu veel mõnest esiisast, vanaätist või vana-vanaätist, — noh, siis muudkui lase käia: et palvetades püha uskannataja Barbaara poole mul hing kinni jääks, kui ei tundu, et näe sa ise teed puha seda, nagu oleksid pugend esiisa hingesse või tuuseldaks esiisa vaim sinu sees. Ja kus veel need meie näitsikud ja noorikud, näevad aga sind, kohe: „Fomaa Grigorjevitsh! Fomaa Grigorjevitsh! kõnele, mõnda muistset hirmulugu! kõnele, kõnele!..“ ta-ta-ta-ta, muudkui manguvad... Miks siis mitte, võib ju jutustada, kuid vaadake, mis nad ise siis sängis teevad. Küllap tean, et viimane kui üks neist oma vaiba all otsekui halla sõites lõdiseb ja päädpidi oma kasukasse poeks. Juhtub rott krõbistama poti kallal või puuduta kogemata jalaga ahjuroopi, — Jumal hoidku! ja juba ongi neil vesi ahjus. Teisel päeval aga nagu poleks juhtund midagi, manguvad jälle: muudkui kõnele neile jubedat juttu. — Midas teile jutustada?

Ei tule ju äkki midagi meeldegi... Noh, olgu, jutustan kuis nõiad vanaisa kadunukesega turakat löid. Kuid juba kohe palun teid, saksad, ärge se-gage juttu või muidu tuleb seesugune puder, mis kuhugile ei kõlba.

Vanaätt, kadunuke, teate, polnud omal ajal lihtne kasak. Mõistis parajal kohal öelda paraja sõna. Pühade aegu, juhtus, lõi apostliteloo lahti, nõnda, et nüüd mõnigi papp poeks peitu. Noh, teate ju isegi, et kui noil ajal kogu Batuurini kirjatundjad noppida, siis poleks läind vaja mütsi, — kamalusse oleksid mahtund puha. Sellep ei ole ime, kui iga vastutu-leja vanaätile kummarduse tegi.

Kord kõrgeauline hetman tahtis saata tsarinna-le kirja. Tolleaegne polgukirjutaja, — näh, tont tema sisse, ei mäletagi tema nime... Viskrjak ega Viskrjak, Motuusotshka ega Motuusotshka, Goloputsek ega Goloputsek... mäletan vaid, et kuidagi veidralt algas ta imelik nimi, — kutsus vana-äti enese juurde ja ütles: näe, hetman ise saadab su kirjaga tsarina juurde. Pikki ettevalmistusi vana-ätt ei armastand: õmbles kirja müsisse, tõi tallist hobuse, musutas korraks naist ja kaht oma põrsast, nagu ise neid kutsus, ja kellest teine oleks kõiband

Põltsamaa rahvariided XVIII as. lõpupoolel. W. A. Hupeli jär. -- E. R. Muus.

a naine kandes sõba käte pääl, — b (pahemalt poolt teine figuur) sama naine tagant. — c (neljas figuur pahemalt) naine väikese tanuga. koduses ülikonnas, — d mõisatüdruk eest ja tagant, — e (seisev mees) talumees täies riides, — f mees koduses ülikonnas.

Eesti naiste rinna ja kaelaehete rohkus torkas silma ka Hupelile. Ta kirjutab selle kohta järgmiselt: „Eesti naised armastavad oma pääd ja rinda rohkesti litrite ja hõbedaste helin tega (Klapperwerk) ehtida: nimelt igasuguste sõlgede preeside, krellide, lehtede, paatritega jne., nii et mõned kannavad rohkem kui 40 rubla eest hõbedat omal kaelas ja rinna, mis eriti Põltsa- ja Viljandimaal läheb väga kaugele“ (Top. Nachr II lk 164)

„Kõnnivad eesti naised täielikus pühapäevaehtes siis kõrisevad ja kilisevad nad nagu raudrüüs rüütli“ (Kohl).

Alutaguse sõlkudest kirjutatakse, et need iga väiksemagi liigutuse juures puutusid teinete se külge ja sunnitasid eriti tantsides mingi-ug. janitsharimuusikat saateks torupillile. Oli sõlg rinnas, tuli kaelaraha sääda selle pääle kõriseva. — Tõepoolest on ka kuljuseid kantud riiete küljes.

Ehteid valmistasid päämiselt kullasepad linnades ja müüsid siis neid m. s. laatadel, lihtsamaid ehteid valmistati ise või lasti kellegi külakullasepa poolt valmistada (J. Manninen: E. rahvariiete ajalugu).

kas või minusugusele isaks, ja tolmutas minema, nagu viisteist poisijõmpsiakat oleks segand teel putru.

Teisel päeval enne kui kukk laulis neljandat korda, vanaisa oli juba Konotoobis. Parajasti peeti säääl laata: tänavad olid murdu täis rahvast, et silmad läksid kirjuks. Kuna oli alles varane hommik, siis kogu laadarahvas magas siruli maas. Lehma kõrval lamas tihasepunase ninaga külapoisi logard, pisut eemal kükakile norskas tulikivide, sine, haavlite, ja kriglite kaubamoor, vankri all oli mustlane siruli, oma koorma otsas põõnas kalakaupmees; otse keset tänavat magas koivad laiaili habemik tibra, vööde ja labakinnaste kaubitseja... noh, kõiksugu rämpsu, nagu ikka laadal. Vanaätt peatus, et õige kohe hoolega vaadata.

Vahepääl tärkas telkides vähehaaval elu: juudieided hakkasid klõbistama pudeleid; juba siin-säääl tõusis keereldes suitsu ja tuliste maiustoitude lõhna levis üle kogu laagri. Vanaätil kargas meelde, et tal pole ei tulirauda ega tubakat: ja läkski ta kolama mööda laata. Olles jõudnud minna vaevalt parkümmend sammu — saporoošlane vastu. Santlaager niisuke, näost kohe näha! Lõkendavalt punased sharovaasid, sinine shupaan, eredasti kirev vöö, mõök küljel ja kanduulatava vaskse ketiga piip — eht saporoošlane! Äh, on see vast rahvas! seisatab, ajab enese tikuna sirgu, silub toredaid vurre, kõbistab kontsadega — ja laseb käia! Ja kuidas veel tantsib: jalad keerlevad otsekui värtnad naiste näpus; tormihiiulina äigab ta käega üle banduuri kõikide keelte ja samas kihutabki ta puusaskäsi kükakile: lõõritab laulda et lõbutseb süda!.. Jah, mööda see kena ajake! ei ole enam saporoošlasi! Jah. Nõnda nad saidki kokku. Sõna sõnast — ja paljaks on tutvuseks vaja? Pistisid vatrama ja lobisema, et vanaätt hoopis unustas oma reisi. Läks lahti jooming nagu pulmas enne suurt paastu. Lõpuks neid nähtavasti tüütas pottide lõhkumine ja raha loopimine rahva hulka ja egas laatki igavesti kesta. Ja värsked sõbrad otsustasid jääda seltsi ning jätkata üheskoos teedki.

Oli õhtu hilja, kui alustasid sõitu. Päike oli pugend puhkama; siin-säääl lõkendasid taevaveerel punased jutid; ümberringi paistsid kirevad põllud, nagu tumekulmuliste noorikute seelikud. Põõrane üleemeelikkus valdas meie saporoošlase. Vanaätt ja veel üks nendega seltsind logard, arvasid juba kuradi olevat asund temasse. Mis ta kõik patras! Lood ja lookesed olid nii imelised, et tihti vanaätt kõhtu kätega hoidis ja naerust üsna lõhkema pidi. Ent järjest pimenes ilm ja mida rohkem, sedavõrd vaibus saporoošlase loba. Viimaks jutumees vaikus üsna ja värehtas iga vähematgi kahinat kuuldes.

„Tohoo, meie meest! su püksid sõeluvad ju päris tõsiselt tuhka. Juba mõtledki, kuis aga saaksid koju ja otse ahju pääle!“

„Mis seda teile salatagi,“ ütles saporoošlane pöördudes ja vaadates neile üksisilmi otsa. „Teate ka, et juba ammu oma hinge kuradile müüsin?“

„Oige nüüd lugu! Kellel pole olnud kuradiga tegu? Siis just vajagi praalida et tükid taga!“

„Äh, poisid, küll prassiksin ja praaliksin, kuid täna õõsi saab täis minu aeg! Oh, velled!“ ütles ta lüües neile patsi: „Ärge andke mind kuradi küüsi! ärge magage see üksainus õõ! Igavesti mäletan teie sõprust!“

Miks mitte aidata inimest seesuguses hädas? Vanaätt tõotas, et ennem laseb oma juuksetuka lõigata ära, kui kuradil nuusutada oma koonuga ristiniimese hinge.

Vahest meie kasakad oleks sõitnud veel edasi, kui mitte kogu taevas poleks kattund nagu musta rõivaga ja ilm nagu lambanahkse kasuka all pimedaks läind. Kaugelt vilkus tuluke ja aimates lähedat latrit tõttasid hobused kikitades kõrvu ja pingutades silmi ööpimedusse. Tuluke näis nagu ruttavat vastu ja peagi seisis kõrts kasakate ees, vajund ühele küljele otsekui lõbusatelt ristmetelt koduteed taarutav moor.

Muiste polnud kõrtsid seda mis nüüd. Täis-mees ei saand kõrtsis end õieti mitte laitudagi, tuitantsu või hopakki lüüa, — isegi polnud kohta kuhu pikali heita, kui humal lööb pähe ja jalad unetantsule kipuvad. Ou oli täis voorikoormaid, rehelalustes, sõimedes, esikutes magati küll kägeras, küll siruli ja norsati isaste kassidena. Üksinda kõrtsmik tattnina ees lõikas pulgale tække, kui palju oli tühjendand keegi kortleid või poolikuid.

Olles võtnud kolme pääle kolmandiku pange viina, vanaätt läks kuuri alla. Heitsid kolmekesi kõrvuti. Vaevalt vanaätt jõudis end pöördä, kui oma kaaslasi juba nägi magavat kui surnud. Äratades nendega seltsind kolmanda kasaka, vanaätt tuletas talle meelde saporoošlasele antud lubaduse. See ajas enese istukile, hõõrus silmi ja uinus uuesti. Midagi parata, — pidi valvama üksinda. Et kuidagi peletada und, uuris ta kõiki koormaid, vaatas hobuste järele, pani piipu, tuli siis tagasi ja istus jälle oma seltsimeeste juurde. Oli vaikne, nagu kärbeski poleks lendand. Ennäe, talle kummitab: lähema koorma tildand näitab mingi hall olend oma sarvi! Ja ta silmad kippusid vajuma kinni, et pidi neid rusikaga hõõruma ja viinaga kastma. Ent niipea, kui nad selginesid pisut, viirastus kadus. Vähe aja pärast aga paistis koletis koorma alt jälle... Vanaätt jõllitas kogu jõust silmi, kuid neetud unerammestus muutis uduseks puha ta ees. Käed läksid loiuks, pää vajus kõrvale ja raske uni valdas vanaäti, et ta nagu tapetuna langes maha.

Kaua vanaätt magas ja alles kui päike oli küpsetand juba tublisti tema paljaksäetud päälage, kargas ta jalule. Mõne korra ringutades ja sügades selga ta märkas, et polnud koormaid enam nii palju kui õhtul. Nähtavasti koormamehed olid asund juba enne valget teele. Vaatab oma seltsimehi: kasak põõnab, ent saporoošlast pole. Pärib, — keegi ei tea vähematki öelda; ülikuub vaid lebab ta magamiskohal. Hirm ja muremõtted vaevasid taati. Läks vaatama hobuseid — ei oma ega saporoošlase hobust! Mida see peaks tähendama? Kui kurivaim viis saporoošlase, kes aga hobused? Risti-põigiti seda arutades vanaätt otsustas, et küllap kurat tulnud jalgsi ja kuna põrguni hää tükk maad käia, siis varastand tema hobuse. Ta süda valutas, et oli murdnud oma kasakasõna. „Noh,“ mõtles ta, „pole parata, lähen jalgsi. Vahest teel kohtan mõne laadalt sõitva parisniku, küllap kuidagi juba hobuse ostan.“

Vanaätt haaras mütsi järele — mütski läind! Käed lõi vanaätt kadunuke kokku kui mäletas, et eile saporoošlasega hetkeks olid vahetand mütsid. Kesse muu, kui kurivaim varastand! Säh sulle hetmani läkitust! Säh sulle, või nii viisidki tsarinna

kirja! Ja vanaätt pistis kostitama kuradit niisugusil sõnul, et küllap kurat aevastas sel ajal põrgus rohkem kui korra.

Ent abi sõimust on vähe. Kui palju vanaätt ka kukalt sügas, kuid ei suutnud mingit nõu leida. Mis teha? Otsis abi teiste tarkuselt: kutsus kokku kõik kõrtsilised, hääd inimesed, koormamehed ja juhuslikult läbisõitjad, jutustas et nii-ja-nii juhtund niisuke häda. Kaua koormamehed mõtlesid toetades nuutidele lõugu, vangutasid pääd ja ütlesid, et pole veel ilmas kuulnud niisukest imet, et kurat varastand hetmani kirja. Mõned jälle arvasid, et kui varastab midagi kurat või tibla, siis pühi suu pahtaks. Üksinda kõrtsimees istus vaiksena nurgas. Vanaätt astus ta juurde. Sest kui inime vaikib, on ta kindlasti täis tarkust. Kuid kõrtsimees polnud sõnadega helde ja kui vanaätt poleks võtnud taskust viit tukatit, ta oleks seisnud asjata tema ees.

„Opetan sulle, kuidas võid leida kirja,“ ütles kõrtsimees teda tõmmates kõrvale. Vanaättil läks süda kohe kergemaks. „Näen juba näost, et oled kasak, mitte memm. Pane tähele! Paremat kätt kõrtsi juurest pöörab teerada metsa. Valmistu videvikul asuma teele. Metsas elavad mustlased ja roinivad oma urgastest välja taguma rauda õöl, mil ainult nõiad roopidel ratsutavad. Mis asju õieti mustlased ajavad, pole sinu asi. Palju kola kuuled sa metsas, kuid ära mine sinna poole, kust seda kuuled. Sa lähed pidi väikest rada, mööda põlend puust: mine aina seda teed, mine ja muudkui mine. . . Kibuvits kriimustab sind, tihe sarapik suleb tee — sina muudkui mine edasi; kui jõud ojakese äärde, alles siis võid peatuda. Säääl näed, keda sul vaja. Ja ära unusta pista taskusse seda, milleks taskud on tehtud. Mõistad ju, seda hüvet armastavad ühte viisi nii põrgulised kui inimesed.“ Olles öelnud seda, kõrtsimees läks oma kongi ega tahtnud enam kõnelda sõnagi.

Vanaätt, kadunuke, polnud arga verd; juhtus kohatama hunti, kohe tal — kauhti! — savast kinni; läheb rusikatega kasakate kallale, nagu pirnid varisevad kõik maha. Ometi hirmujudinad käisid tal üle keha, kui seesugusel pilkasel õöl astus metsa. Et vilguks tähekestki taevas! Pime ja surmavaikne nagu viinakeldris; oli kuulda vaid kuis kõrgel-kõrgel pää kohal üleval külm tuul puie latvu pidi uitas ja puud kõikusid otsekui purjus kasakate pääd sahistades joobnud jama. Ja järsku lõõtsus niisugust külma, et vanaätile oma lambanahkne kasukas tuli meelde ja äkitselt otsekui sadakond vasarat paugatas metsas, et pää kumises. Ja nagu välk oleks valgustand hetkeks kogu metsa. Kohe silmas vanaätt rada, mis viis tihedasse võssa. Ennäe, säääl ongi põlend puu ja kibuvitsapõõsad! Puha nagu kõneldud, ei — kõrtsimees pole luisand. Just lõbus polnud tungida läbi okaliste põõsaste, — veel kunagi vanaätt ei olnud näind, et neetud okkad oleks kriimustand nii õelalt. Pea igal sammul oleks tahtnud karjahtada. Samm-sammult rabeledes ta jõudis lagedamale kohale ja märkas minevat metsa harvemaks, ja mida enam edasi, seda kaharamaks muutusid puud, — nagu vänaätt polnud näind sääälpoolgi Poolat. Ennäe, vilkus ojagi puude vahelt: must nagu karastatud teras.

Kaua vanaätt seisis kaldal ja vaatas ringi. Teisepool kaldal põleb tuluke ja näib kui tahaks kustuda praegu, säälsamas aga helgib uuesti vees, mis väri-seb poola aadlikuna kasaka käppade vahel. Kae,

sildki! „Näh, paras ainult kuradikaarikule sõita!“ Vanaätt aga astus julgesti sillale ja enne kui oleks jõudnud mõni teine mees sarve tõmmata taskust ja nuusata tubakat, oligi sääälpool kaldal. Alles nüüd märkas ta tule ääres inimesi istuvat ja niisuguste lõustadega, et mõnel muul puhul jumal teab mis oleks annud, kui aga nendega tutvunemast pääseda. Ent nüüd polnud parata midagi, pidi sobitama juttu. Ja vanaätt kummarduski üsna vööni: „Jumal appi, kulla rahvas!“ Et keegi oleks noogutand päädkki: istuvad ja vaikivad ja muudkui puistavad midagi tulle. Nähes vabana ühe koha, istus vanaättki pikema jututa maha. Lõustad ei teind sellest väljagi, ega vanaättki. Kaua istuti vaikides. Vanaättil hakkas juba igav; kobas taskus, võttis piibu, vaatas ringi — keegi ei tee tast asjagi. „Ega's kullakesed, olge'nd lahked: kuidas et, noh, õieti öelda, noh . . .“ (vanaätt oli maailmas palju näind ja mõistis juba, kuidas sõnu sääda ega oleks jäänd tarbekorral tsaarigi ees häbisse), „et noh, õieti öelda, mitte ennast unustada ega teidki tülitada, — piip mul on, kuid süütist kuradit pole ollagi.“ Et selle jutu pääle oleks lausutud sõnagi, üks larv aga pistis tulise tuki otse vanaätile näkku, ja kui ta poleks põiklend pisut kõrvale, oleks jäänd ühest silmast igaveseks ilma. Lõpuks nähes, et aeg asjata kulub, vanaätt otsustas, kuulaku põrgulised või mitte, jutustada oma asi. Lõustad ja larvid ajasid end kikki ja käpad sirutusid välja. Vanaätt taipas. Kahmas pihku kõik kaasasoleva raha ja viskas nagu koertele nende sekka. Vaevalt olles visand selle, läks ta silmade ees kõik segi, maa väri-se, ja kuidas, seda ei teadnud isegi, sattus ta otse põrgusse.

„Heldekene!“ hüüatas vanaätt vaadates ringi enese ümber. „Missugused imeelukad!“ Puha jõledad larvid. Nõide niisuke parv, nagu sajab lund mõnikord jõulude aegu. Kõik ehitud, võõbatud justkui mamslikesed laadal. Ja nii palju kui neid säääl oli, uhtusid kuradi trepakki otsekui purjus. Jumal hoidku, missugust keerutasid tolmu! Nähes, kui kõrgelt tondisugu hüples, värin oleks läbistand ristiniimese. Hirmust hoolimata naer kippus vanaätile pääle, kui nägi saksa moodi jalgedel koerakoonudega kuradeid lipitsevat sabu keerutades nõidade ümber, nagu poisid noorte tüdrukutega, moosekandid aga võmmutasid rusikatega punnis põskedele otsekui trummi lüües ja pasundasid ninadega nagu valdhorni. Olles märgand vanaätti, kõik nad tormasid talle vastu. Kõik sea-, hobuse- ja koerakoonud sirutusid tema poole ning kippusid teda musutama. Vanaätt sülitas, nõnda vastik oli kohe! Viimaks haarati ta kinni, pisteti laua taha, mis, võib olla, oli nii pikk kui tee Konotoobist Baturinini. „Noh, see läheb juba korda,“ mõtles vanaätt nähes sealihha, vorsti, hakitud kapsaid sibulaga ja muud maiustoitu laual: „näe põrgunärakaid, või ei peagi paastu!“ Noh, olgu öeldud, ega vanaättki ei lasknud käest kunagi parajat juhist, et midagi omale hamba alla pista. Kadunukesel oli hää isu ja sellepärast ta tõmbas pikema jututa oma ette kausitäie pekiviilakuid ja suure seasingi, võttis heinahangust mitte vähema kahvli, haaras sellega kõige tusedama tüki pekki, pani leiba juurde ja näe, pistis võõrasse suhu üsna oma kõrva ääres ja üle kogu laua oli kuulda kellegi molu matsutavat ja hambaid laksutavat. Vanaätt ei kõssandki. Haaras uue kahmaka ja vaat, juba puudutaski sellega oma huuli, kuid suutäis läks jällegi võõrasse kurku.

Kolmandat korda, — jälle mööda. Vanaätil kargas hing täis, unustas hirmu ja kelle küüsis ta on ning käärtas nõidadele: „Mis teie, Heroodese sugu, tahate irvitada mu üle? Jalamaid andke tagasi mu kasakamüts, või olgu ma katoliiklane, kui teie seakärsad kuklasse ei kääna!“ Oles jõudnud vaevalt lõpetada viimased sõnad, kui kõik koletised prahvatasid hambaid paljastades naerma, et süda löi vanaätil külmaks.

„Olgu!“ vingus üks nõid, keda vanaäit pidas tähtsamaks kõikidest, sest selle näolarv oli veelgi nägusam teistest. „Anname mütsi, kuid mitte enne, kui oled lõõnd meiega kolm korda turakat!“

Mis teha? Kasakal memmedega turakat lüüa! Tõrkus vanaäit. tõrkus, lõpuks asus lauda. Toodi kaardid, rasvund nagu meie papiemandatel, millega nad ennustavad peigmehe.

„Pane tähele!“ haukus nõid uuesti: „võid sa korragi, — on müts sinu; jääd aga turakaks kõik kolm korda, siis ära pabanda, kui mitte ainult mütsi ei saa, vaid vahest sa isegi enam päevavalgust ei näe!“

„Jaga aga kaardid, jaga, kuradilõkats! Mis tuleb, see tuleb!“

Jagatigi kaardid. Vanaäit võttis kaardid kätte — ei tahaks nähagi teisi, niisugune rämps: oleks ainultki trumbikest! Kümnik on kõige suurem mastis, isegi paari ei hakka, nõid aga virutab muudkui viiikutega. Peratamatult vanaäit jäi turakaks. Vaevalt ta jõudis kaotada mängu, kui ümberringi hirnuti, hauguti, rõhiti: „turakas, turakas, turakas!“

„Et lõhki läheksite, saatanasugu!“ karjus vanaäit toppides sõrmed kõrvu. „Noh,“ mõtles ta, „nõid juba segas, nüüd minu kord anda lehti.“ Jagaski, pani trumbi alla, heitis pilgu oma kaartidele: toredad, on trumpegi. Algul läks hästi, et pole tahtagi paremat; ent nõid — viiuku kuningatega! Vanaätil aga käes aina trumbid! Ei ta mõtlend ega arutandki kaua, muudkui virutas kuningatele trumpidega pihta.

„H-hee! see pole kasakaviis! Millega sa, sõber, lõõd?“

„Kuida millega? Trumpidega!“

„Teie pool on need, võib olla, trumbid, meie pool mitte!“ Vanaäit vaatab, — ega olegi trumbid. Pagana nõiatemp! Jäigi teist korda turakaks ja kuratukond pistis röökimajale „turakas, turakas!“ et laud värises ja kaardid hüppasid. Kops läks vanaätil üle maksa. Jagas viimast korda lehed. Alguses jälle läks hästi. Nõid käis jällegi viiukuga, vanaäit kattis ja korjas hunikust peotäie trumpe.

„Trump!“ karjus ta virutades lauale kaardi, et see läks kägarasse. Nõid kattis selle hariliku kaheksikuga. „Millega sa, vana kurat, lõõd?“ Nõid tõstis oma kaardi, selle all oli lihtne kuuk. „Näh, põrgulummutust!“ lausus vanaäit ja põrutas vihase t rusikaga kõigest jõust lauale. Önn veel, et nõial olid viletsad lehed, vanaätil aga nagu valitud, puha paarid. Ent maast hakkas tulema niisugust rämpsu, et vanaäit lasi käedki longu. Juba kaardihunik otsas. Niisama huupi käis välja ühe kuuku, nõid löi üle. „Vaata sulle! mis on see? Heh-e! Küllap siin lugu pole õige.“ Ja vanaäit — säuh! — kaardid laua alla ja rist taäle; ennäe tal käes trumpe — äss, kuningas ja soldat, kuid annud kuuku pähe emanda käest! „Trump-kuningas! Mis! kas üle saad? Sa kassinäru! Kas trumpässatunnet? Äss! soldat...“

Müristas ja löi välku, nõid kõverduis krampides ja äkisti lendas — kauhti! — müts vanaätile otse näkku. „Ei, seda on vähe!“ karjus vanaäit saades julgust ja pannes mütsi pähe. „Silmapiilk siia mu tubli ratsu, või löögu välk mu maha siinsamas rii-vatus paigas, kui ma kõiki teid püha märgiga ei ristil!“ Juba tahtiski tõsta käe, kui ta ees kolisesid hobuse kondid.

„Säh sulle su hobune!“

Neid vaadates puhkes kadunuke nagu väike laps haledasti nutma. Kahju vanast sõbrast! „Andke mulle ometi ükskõik missugune hobune, et pääseksin välja teie pesast!“ Kurat plaksutas pikka piitsa ja — hobune tantsis nagu tuluke vanaäiti all ning linnuna vanaäit tõusis ülesse lendu.

Hirm valdas tema, kui hobune kihutas hõikeid kuulmata ja ratsutitest hoolimata üle kuristikku ja soode. Kus ta kõik oli olnud, — hirmujudinad käisid kuuldes ta jutustust. Vanaäit vaatand korraks oma alla ja ehmatand veel enam: kuristik! põhjatu sügavik! Saatana elukas aga ei hooli millestki, — otse üle! Vanaäit püüab peatada, — kus sellega! Üle kändude, mätaste ta lendas ülepeäkaela alla kuristikku ja kõmahtus maha nii, et hinge löi välja. Vähe-malt ta ei mäletand mis siis temaga edasi juhtus; kui aga toibus ja ümber vaatas, oli tõusnud juba päikene: ta ees vilkusid tuttavad kohad, ise aga lamas oma üti katusel. Vanaäit löi ristitähete, kui alla kabus. Säh sulle kuraditempu! Mis põrguimed kõik inimesega sünnivad! Vaatab oma käsi, — üleni verised; heidab pilgu säälsamas seisvasse veetünni — nägu kah verine. Olles pesanud hoolega, et mitte hirmutada lapsi, ta astub tasakesi ütti ja näeb: lapsed taganevad tagaotsad tema poole ja näitavad talle hirmunult näpuga:

„Vaata, vaata, memm kargab kui hull!“ ja tõepoolest eit istub tukkudes koonla ees, hoiab käes värinat ja nagu ratsutades kargab pingi pääl unes. Võttes tasakesi käest, vanaäit äratas eide: „Tere, naine! Oled sa terve?“ Kaua see vaatab teda jõllitades, tundis lõpuks vanaäiti ja jutustas oma unenäo: ahi sõitnud mööda tuba, kihutand labidaga välja potte, vanne... ja, kurat teab, veel mis. „Noh,“ ütles vanaäit, „sinul unes, minul ilmsi. Vaja, näen, pühitseda meie ütt, ent praegu pole aega.“ Olles ütlenud seda ja veidi puhkand, võttis vanaäit hobuse ega peatand enam ei öösi ega päeva enne kui jõudis päräle ja andis kirja tsarina enese kätte.

Saal vanaäit nägi sõaraseid imesid, mida jatkus tal pärast jutustada kaua: kuidas viidi teda lossi, nii kõrgesse, et kui kümmekond ütti ülestikku panna, vahest siiski oleks vähe; kuidas ta vaatand ühte tuppä — pole; teisesse — pole; kolmandasse — pole veel; neljandasse — ikka veel pole; ent viiendas juba näeb — tsarina ise istubki kuldses kroonis, tuliuues hallis kuues, punastes saabastes ja sööb kuldseid kärke; kuidas käskind puistata temale terve mütsi täie tukateid; kuidas... ei jõua mäletadagi kõike!

Oma jandamiste pääle kuraditega vanaäit unustas mõeldagi ja kui keegi juhtuski seda talle tule-tama meelde, siis ta oli vait nagu üldse asi poleks puutund temasse ja maksis palju vaeva paluda teda hakata jutustama mis ja kuidas kõik olnud. Ja vis-tisti karistuseks, et kohe ei lasknud pühitseda ütti, juhtus igal aastal ja just samal päeval eidega niisuke ime, et aina kargab. Tehku mis tahes, ent jalgadel on oma plaan ja muudkui kisuvad lõõma tantsu.

Romantismi juubel

Mõtteid romantismi sajaaastase juubeli puhul

Karl Zirkel

Hiljuti kirjanduslik ilm pühitses romantismi, õigemini prantsuse romantismi 100 a. juubelit. On juhus hõõruda veidi me uniseid vaimplisi silmi, hetkekski loobuda meid ümbritsevast vaimplisest passiviteedist, raha ja masina valitsemisest ning lennukite mürast okeaanil kohal. sel Paul Valéry „Vaimplise kriisi“, Oswald Spengleri „Õhtumaa languse“ ja Henri Massis'e „Õhtumaa kaitse“ ajajärgul. Ei ole küll julgustav teha seda „ford-naiste“ ning „torpeed-spordi mudel-noortemeeste“ epoožil, ent: „Ei ole suurt hinge ega vähegi avaramat vaimu ilma väiksemagi kireta kirjandusele“ (Vauvenargues).

Kirjandus omab esimese koha meie tsiviliseeritud elus, nii poliitilises kui vaimplises.

„Üks generatsioon on alati nende kujude nägu, kes valitsesid raamatuis, ja mis õhetama panid selle generatsiooni palged ta noores eas.“

Kirjandus kujundab me tuleva põlve, ta on aluseks seega me vaimplisele kui ka poliitilisele tulevikule. Võime siis mõista, millist tähelepanu peaksime talle pöörama eriti meie, eestlased, kes alles ehitame oma rahvusriiki.

Paistab küll eriti vähe paradoksaalsena, kui rääkida kirjanduse mõjust poliitikale, ent vahest tundub see sellisena ainult praegusel kirjandusliku dekadentsi ajajärgul.

Kas ei näita juba praegusaja poliitiline dekadents korrelatsiooni poliitika ja kirjanduse vahel? Või pole parlamentarismi ning terve demokratismi kriis mitte poliitiline dekadents? Rääkimata üldise poliitilise stabiilsuse ja riiklike julgeolekute puudumisest.

„Kõik suured kultuurimomendid on omand oma vastupeegelduse poliitikas“ (Jean de Pierrefeu).

Sest kirjanduslik aktsioon pole muud kui üldise aktsiooni üksikuid vorme.

Poliitika ja kirjandus pole mitte kaks vastolus seisvat valemite. Nende vahel pole mingisuguseid kindlaks määratud piire.

Kirjandus ning ajalugu on need, mis avavad meile me rahvusliku realiteedi saladused, mis säiluvad läbi kõigi muudatuste.

„Sest artist ja poliitik, on kaks väga lähist olendit — poliitik olles artistiks, kirjutab tõelikku romaani, terve ilm aga on ta käsikirjaks“ (André Maurois).

Mitte ainult mõök ei ole me iseseisvuse pandiks, vaid veel suuremal määral, kui mitte ainukeseks, sulg. On tarvis, et sulg sääl jatkaks, kus mõök peatus. Nad peavad käima käsikäes ja tihti mõök peab isegi sulele tõttama appi.

Milline peaks olema see kirjandus, millised ta tingimused, et ta täidaks neid vaimplise kui poliitilise iseolemise ning renessansi huvisid? Ütlen meelega renessans, sest praegu valitseb dekadents, universaalne dekadents, millega me kahjuks tihedalt seotud, ja seda näeme otsekohe romantismi juurde asudes, mille kaudseid kui otsekoheseidki mõjusid võime näha pea kõigi kultuuriliste ning poliitiliste suursündmuste (tihtigi traagiliste) juures käesoleval ja ka eelmisel sajangul.

On tarbetu hakata otsima romantismi esimesi

väljendusi, samuti esimest täielist romantismi esitajat. See on tuhandete vateelusteemide aineks. „Romantism on igal pool ja alati“ ütles Thomas Carlyle. Tõsi, pole ühte romantismi, vaid on inglise, prantsuse ja saksa romantism, võiksime rääkida isegi eesti romantismist. Kus romantism kõige esiti alguse sai, ei ole õieti teada. Vahest on ta vana nagu inimene ise. Spetsiifiliselt pole ta mitte prantsuslik, vaid on kunstlikult kasvatatud taim prantsuse kirjanduse laual, sisse toodud inglasielt. Tähtsuse poolest aga on prantsuse romantism suurimaid ja temast eriti kõnelemegi, sest ta koondab eneses romantismi voolu kõige tervikulisena külje.

On öeldud, et juba Rousseau oli kogu romantism. See pole õige. Ent romantism oli peaaegu tervikuline Rousseau ajajärgul, parkümmend aastat enne Suurt-Revolutsiooni, sest kõik vagade ja voostrukkude metslaste jutud olid juba täiuslikud Rousseau epoožil ning primitiivnatuuri süstemaatiline ülistus oli leidnud juba oma teoreetiku, kuigi Christoph Kolumbus oli ta tõsiseks leiutajaks, mis palju tõelikum, kui ta Ameerika ülesleidmine.

Juba Rousseau kujutab eneses revolutsiooni kirjanduses, kuid alles Chateaubriand ja Lamartine tegid selle revolutsiooni kindlajooneliseks ja eneseteadvaks. Victor Hugo aga pidi olema see, kes andis sellele revolutsioonile autoriteedi ning jõu, mis tal puudus ja lõi romantismi doktriini, nimelt oma draama „Cromwelli“ eessõnas ning arvates selle eessõna ilmumisajast pühitsetigi nüüd romantismi 100 a. juubelit.

Hugo ei toond romantismile originaalsust enam kuigi palju juurde — Rousseau, Chateaubriand ja Lamartine olid andnud talle juba täielise kuju, ent „Cromwelli“ eessõna oli otsustava tähtsusega romantismi voolule ning selle mõjule tugenebki terve Hugo rool, lisades juurde veel „Hernani“ ilmumisaja ja võitluse selle ümber, mis kujunes romantismi võiduks.

„Cromwelli“ eessõna sai romantismi manifestiks ning kujunes kõige vana, eriti klassitsismi ümberlõikamiseks.

Milline on selle manifesti fundamentaalne teem? Esmakordselt üks kool, üks doktriin kirjandusajaloos seab end süstemaatilisesse opositsiooni kõigega, mis tehtud enne teda.

Millise kahjuväärt pretsedendi ta tõigi, pärast ja nüüd, kus polnud ega olegi midagi muud kui „manifestid“, vanade jumalate altaritelt tõukamine ja tulesüütamine vanadele kantsidele. Ei mõistetud printsiipi, et „jäädes vaid truuks mineviku vormidele, luuakse kunstiteos“. Vanade templitest jäänustega ehtasid gallo-romaanid uue stiili . . .

Klassitsism seisis Hugo doktriini järele vaid reeglite, kolme üksuse jne. austamises. Pole midagi ebaõigemat, kuid romantismi doktriin viidi edasi sellest vale alusest ning püstitati printsiip: reeglite põlgus, vaba ja individuaalse kunsti kuitus. Ilu on loodud romantikute järele enam geeniusi poolt poeetilises aines ning spontaansuses kui vormis. See peab olema isiklik ja originaalne.

Humanism seega ohverdati fraasile, sõnale. Põlata kõike, mis silmi ees, s. t. kõike, mis on m. s. kõige päält rahvuslik, ning sotsiaalne, teiseks.

Siit suur võõraste mõjude ja eksotismi laine. Nende personaasid on ekstravagantsed, fataalsed, müstilised, täis kire ning geeniusse tuld. Nende põhijoon — teguvõimetus. Nad on tarbetud, üksildased ja abitud. Nende saatus: surra nälga mõnes tänamatus maanurgas.

Selles seisab „Cromwelli“ eessõna teem.

Rääkida „Cromwelli“ draamast enesest, oleks mõttetu — see oli suurim läbikukkumine ja üldse Victor Hugo pole olnud kunagi hää draamakirjanik. See oli Dumas, kes sai asimeseks romantismi kooli näitekirjanikuks par excellence. Tõsi küll, et Hugol polnud selal enam kui 25 aastat ning alles katsetas draama alal.

Romantikute draamade pahed: kompositsiooni täielik anarkia, „hors d'oeuvre'ite“ küllus.

Klassikute näidenditest ei saand midagi jätta ega lisada juurde, kõik oli tervikuline.

Kuid Hugo „Marion Delorme'ist“ võib terve 4-nda akti jätta välja, ilma et intriig kannataks! Või lõpetage neljanda aktiga — draama selle all ei kannata.

Tehke seda Racine'iga ja te näete milline vahe!

Racine ise ütleb „Mithridate'i“ eessõnas: „Ei tohi midagi esitada teatris, mis poleks küllalt tarvilik; ka kõige ilusamad stseenid toovad igavuse hädaohu momendil, kui neid võib lõigata ära üldisest tegevusest ja nad katkestavad seda selle asemel, et viia lõpu poole.“

Selles seisabki lahkumine klassikute ning romantikute kunsti vahel.

„Romantism on kunst öelda vähe asju paljude sõnadega.“

Romantikute juures, näeme tundmuste esiplaanil olekut, isiklikkude kirkede aknale riputamist, ilusate sõnade harrastamist ning seaduste põlgamist.

Romantikud ei poleeri ideed, nagu klassikud, vaid poleerivad fraase, sõnu.

Romantism, see on liialdus, tundmuste pettus, hinge ning keele anarkia.

Klassitsism aga selle vastu on maitse, tõsine kirk, vaikne ja tuline intelligents (mõistus) ning selgus suurmeelsuses. Võrrele Racine'i ja Byron'i, Bossuet'i ning Rousseau'd!

Surma ja kõdunevuse kultus, sarnane oli romantismi varjatud pahe, nagu tema järeltulijal naturalismilgi, mis on romantismi loomulikuks sünnituseks ja resultaatiks.

Vaadeldes naturalismi võime õigusega rääkida romantismi korrupsioonist ning haiglustest. Lugege Zola'd ja te tunnete eneses kohe midagi halba, tumedat ajus ning vastikust kehas.

Klassikute kunst aga on selle vastandiks — elu. „Klassik on see, mis terve,“ ütles Goethe.

Romantism aga mis — haige.

Romantism, kas ei ole see mitte ühe haige generatsiooni patoloogiline seisukord? Kas too generatsioon polnud kasvand Rousseau all? Ja Rousseau, oli haige mees. Ja romantism on — Rousseau.

„Romantism on ühe kollektiiv-psühiatria kõige iseäralikum juhus“ (M. Ricard)

Võttes romantismi sellisena ei saa teha muud, kui teda hukka mõista, kuigi ta on toond meile enam lüürismi, enam poeesiat ning enam tihedust, kui eelmised generatsioonid. Need on kõik ta positiivsed küljed, kuid seda mitte tänu oma paremusele ega klassitsismi ületamisele, ideede ja kirkede süsteemile, mida nimetati romantismiks, vaid tänu oma vigadele,

oma eksimistele ning läbikukkumistele. Ja „Cromwell“ ei olnudki muud, kui üks hiilgav läbikukkumine.

Romantism ei suuda anda jõudu, et ehitada üles midagi püsivat, suurt, ta ei suuda anda tõuget ei vaimliseks ega poliitiliseks renessansiks. Ta vaid uinutab.

Rousseau ja kogu romantism on viind meid kõige suurema türannismini, mis on suurem endiste kuningate türanniast, nimelt parlamendi türanniani ja me ei kuulegi enam muud, kui parlamendi kriisidest, mis näitab kui võrd vale teele inimkond astus päale Prantsuse revolutsiooni, milles võime näha romantismi kaudset hävitavat mõju, ta anarkilisi järelusi.

Romantism on vale esteetika, mille lähtepunktiks eksimus; käskida kirjanikul lüüa lahti igast sidemest oma eelkäijatega, kultiveerida oma isiklikke lahkuminekuid, otsida iga hinna eest ikka uut ja tahta kõike võtta vaid iseenele päale.

Peame rutem kui muidu mõistma hukka selle Absoluutse Mina vale esteetika, mis kardab öelda juba öeldut, kõige tähtsamast ning üleilmlist ja heidab end kõige mõõdaminevama ning kaduvama jalgade ette. Milline türannia! Milline kuivus, milline orjalik piirdumine iseendaga!

Ja räägitagu veel sellel piiratud individualismi alusel rahvusvahelisest koostööst ning patsifismist! Siin näeme kui võrd on seotud poliitika ja kirjandus, kui võrd oleneb poliitiline renessans, rahu ja rahvasteliidu idee, kirjanduslisest renessansist.

Õnnetus on näha niipalju romantikuid poliitikas, praegu enamgi kui on neid kirjanduses!

Romantismi tulemuseks oli mõistusline perversiteet, millele varsi järgnes südame perversiteet.

„Tundmused on tähed, mis meid juhivad selge ilmaga, mõistus aga on kompas, mis juhhib kaugele laeva ka siis, kui pilvedes tähed enam ei paista,“ lausus Schumann.

Romantism eitab mõistust ja tunnustab vaid tundmusi, kuid kui palju on meil selgeid ilmu ja kas ainult neid peame ootama?!

Klassik olla, tähendab olla distsiplineeritud; olla romantik — olla deliiriumis. „Romantism on nooruse plahvatus, ent suured klassilised epogid on need, kus nooruse kõrvale asub ka intelligents, s. t. mõistus“... „Tõsi, noorus on jõud, ent ei ole midagi kardetavat, ei poeesias ega elus, kui jõud. Otsitakse heroilist ja kohatakse gigantset; ent kui peaksime kunagi tahtma gigantset, langeme alati lapsikusse“ — nii rääkis Sainte-Beuve ise romantismist.

Kõige reaalse kalkuleeritud võltsimine, tundmuste laotamine, sõnade inflatsioon, ideede seedimatus ning teemide valskus — kõik see on romantismi vald.

„Ilus on inetu ja inetu on ilus“ — see on üks romantismi valemiteest. Tuletage meele ainult koletist Quasimodo't, narri Triboulet'd ning avalikku naist Fantinc'i.

Klassitsismi credo aga on: õiglus ja ilu mõistuses ning korras, mis maksev nii filosoofia, kunsti kui poliitikagi kohta.

„Mõistus, ainus kuninganna“, ütleb Cyrano de Bergerac. Ja mõistus oligi klassitsismi kuningannaks. Printsiks — moraal. Kunst peab olema moraalne, sest „poesia siht on kasulikkus, kuigi edasi antud lõbu abinõuga,“ ütleb Chapelain oma „Adonis'e“ tõlke eessõnas.

(Järgneb)

Uus elamus

Person Cho'i jutustus

I.

Kõige tüdinenum inime kogu Londonis! — nii kõneldi aristokraatlikkudes klubides noorest lord Leastonist.

Kõneldi nagu oleks saand elu talle juba mähkmetes tüütavaks.

Ta on alles väga noor mees, kuid viibind juba kõigis paigus ja läbieländ kõik. Pole siis ime, et tal on villand elust.

Alaliselt katab kurbuse pilv ta kauni näo. Mitte miski ei huvita teda, mitte millekski pole tal isu.

Ent lisaks veel kõigele tüdimusele käskis ta isa krahv Drammington kindlalt ja vastu vaidlematult teha tal tegemist oma täditütre Agathe Mardountiga, et valmistada seltskonda paratamatu kihluse vastu. See kihlus oli otsustatud juba siis, kui olid mõlemad alles lapsed. Pole siis ime, kui lordile näis ta täditütar kohutava ja paratamatu hädaohuna.

„Naitmine on selliselt igav,“ kõneles ta tuimalt, „et pääle seda jääb ainult surra.“

Ja säääl ilmus Pinch. Suur, võrratu, imestusväärne Pinch! Oieti küll ei ilmud ta alguses isiklikult, vaid veidra asjaliku ringkirjana ja sellisena mis on nüüdisajal nii kallis haruldus ja kõikide iseäralduste harrastajate poolt otsitav.

Ühel kaunil hommikul anti see ringkiri lord Leastonile ühes postiga.

Parajasti vaevas tülpind noormeest selline meeletlik igavus, et olles laskund selili oma uhke suitsetamistoa ülearu mugavasse tugitooli, otsustas ta erandlikult oma harjumustele ajaviiteks isiklikult vaadata läbi post. Harilikud kutsekirjad ja arved viskas ta põlastavalt minema ja jõudes ringkirjani ei heitnud ta seda käest, vaid vastuoksa luges lõpuni ja uudishimu tuluke vilgahtas ta hajameelseis silmis.

Ta luges:

„Teil on igav? Olete küllastund elust? Olete katsund läbi kõik londoni lõbud ja need on suurendand ainult teie tusa? Igal hommikul küsite eneselt: mis täna õieti teha? — ega ole leidnud sellele vastust. Eks ole nii? Kas pole tõsi? Siis helistage jalamaid Pinchile, sensatsioonide meistrile, telefon 36—92, nupp A.

„Pinch on uute elamuste spetsialist. Musttuhat ideed on temal pääs. Ta leiutab teile

„— Uue elamuse! —
„— Uue ajaviite! —
„— Uue seikluse! —

„Pinchil pole igavat kivinend programmi. Üksikult õpib ta tundma iga oma kliendi ja pakub igauhele vastavat ta isiklikele tarvetele, maitsele, temperamendile. Ajaviitmata helistage Pinchile! Telefon 36—92, nupp A.

„Ärge kaotage sekunditki! Ta pole kallis. Pinch — ootamatuste virtuoos. Ent ootamatusi vajate ülekõige! Või arvate, et maailmas pole midagi uut? Võib olla on teil õigus, kuid enne katsuge Pinchi.

„Esimesel kutsel ilmub Pinch teie juurde!“.

Veel kord Leaston luges ringkirja. Siis kutsus teenri Phippsi, ükskõiksema inglise ükskõikset teendritest.

„Telefoneerige number 36—92,“ käskis Leaston, ja ta venivas hääles kuuldus energilisemat heli, „paluge mr. Pinchi. Ütelge, sõitku kohe siia... Ütelge, ma ootan teda...“

„Kuulen, mylord.“

„Pinch,“ pomises lord Leaston laisalt monokliga mängides. „Inimene ja tema väljamõeldused on selline sodi, et võib olla teevad mulle nalja.“

Noor lord ei jõudnud poolenigi suitsetada oma hommikust sigarit, kui avanes uks ja Phipps teatas:

„Mr. Pinch!“

Tuppa lendas lühike

ümarik paks härra kahekordse puhtaks aetud lõuaga, juuste alt vilkuva palja päälaga, prillides; punased põsed särased sõbralikult naerataval näol. Koolipoiss, kes unistab taskurahast, oleks võind teda pidada oma kuldonu ideaaliks.

Tundus, igal hetkel võib see hästiriidetud mehike helatada suurepärase naeru.

„Loodan, ma ei lasknud teid oodata kaua, kallis Leaston“, ütles ta joostes lordi juurde, „tean, kuis kallis on aeg sesooni hooajal teiesugustel logarditel...“

Lord Leaston surus monokli silma. Võõras mees, otse tänavalt, — ja selline familiaarsus!

„Imestate minu leevet teie vastu?“ patras lühike ja paks Pinch. „Kannatage pisut, tutvume lähemalt ja teie näete, et ma ei ole sugugi uhke. Päälegi olete nüüd minu klient, kuid seda olla tähendab saada minu sõbraks. Kutsudes teid lühidalt „Leaston“, kiirustan ma ainult meie paratamatut sõprust.“

E. Wiiralt: Pär

Lord Leaston tõmbas monokli silmast ja naeratas peaaegu.

„Istuge, mister Pinch,“ ütles ta.

„Milleks mister? Lihtsalt Pinch!“ vastas külaline hääsüdameliselt ja lähemale istudes. „Oma sõpradele. Leaston, olen ma lihtsalt Pinch.“

Nüüd noormees naeratas tõepoolest, külalise hoolimatus kommetsuhtes tegi talle tõsisest lõbu.

„Lugesin teie idiootlikku ringkirja, Pinch,“ ütles ta.

„Ja loomulikult meeldis ta teile väga? Muidugi! Teadsin juba seda!“ kahmas mr. Pinch harsardiga. „Tundsite, et olen teile kuldne mees. Teile on vaja tublit raputust. Hüva! Olen teie teenistuses! Millised on teie kalduvused? On teil mingisuguseid erilisi huvisid? Minu võim on piiritu. Miski pole minul ilmvõimata. Olen nüüdisaja „1001 öö“ kehastus. Mina, Pinch, uute elamuste maestro, uusimate lõbude leiutaja — olen täiesti teie teenistuses väga vähenõudliku tasu eest!“

Vaadates lordile läbi läikivate prilliklaaside ta kihistas naerda enesega rahulolles.

„Noh, see on mingi rumal lugu!“ lausus lord kortsutades otsa, kuid ta hää l kõlas kahtlevalt.

„Katsetage, Leaston, katsetage minuga!“

Mingi pärast lord Leastonile näis, et ta eksentriline külaline pole harilik naljamees.

Kergatslikust lobast hoolimata äratas Pinch usaldust.

„Arvan, et olen juba katsund läbi kõik tugevad muljed pääle varastamise ja röövimise,“ sõnas lord mõtlikult.

„Noh, röövimisele ei maksa loota. Selle reputatsioon on väga puhutud,“ lausus Pinch pikka. „Ent kui see näib teile meelitatav, siis muidugi olen nõus teid aitama. Algaja-dilletandina võite vahest tunda sellest lõbu. Nii siis, armas Leaston, tahate pista näpud võõrasse rahakotti? Idee on igapäevane, kulund, kuid pole viga! Olen valmis! Alguseks pole seegi paha. See võimaldab mul teile näidata, et ma pole sugugi sharlataan nagu arvate. Ikka veel kahtlete teie minus...“

„Noh, teie lobisete kurat teab mis. Teie aitate mul varastada! See on lausa kiitlemine.“

Pinch kiindis temasse läbitungiva pilgu.

„Teie sooviksite, et minu ettepanek oleks tõsine?“

„Muidugi,“ vastas noor aristokraat ja imestas isegi oma ütelist.

Pinch valmistus lahkuma.

„Täna on reede,“ sõnas ta toolilt tõustes rahulikult. „Pühapäeva õhtul kell kümme tulen teile järele. Pole vaja mingisuguseid ettevalmistusi, hoolitsen kõige eest ise ja usun, olete sellega rahul. Tootan teile tubli vapustuse. Õhtu saab ülihuvitav.“

Ja viipand sõbralikult oma lihava käega, veeres paks mees toast nobedasti välja.

II.

Pühapäeva õhtuks jäi lord Leaston koju. Ta lükkas tagasi kõik kutsed ja siirdus suitsetamistuppa pupeli oma armastatud konjaki taha.

Nähtavasti jättis vägev Pinch talle ikkagi tugeva mulje!

Kuigi Leaston püüdis ennast veenda, nagu ei usuks ta hetkekski, et see veider olend täidaks oma

lubaduse ja ilmuks määratud tunnil, ometi ta ootas oma hinge sügavamas põhjas tema ilmumist.

Aeg venis pikka. Järjesti lord vaatas kella. Samal hetkel, kui osutid näitasid kümmet, ilmus Phipps ja teatas:

„Mister Pinch!“

„Paluge!“

Pinch lendas suitsetamistuppa. Ta oli autojuhi riietuses. Ta nägu ilmutas trotsi ja võidurõõmu ja salakavalust.

„Ahaa, ma ikka tuln, nagu näete. Küllap arvasite, et tüssan. Noh, vabandusi pole vaja, Jumal teiega, andestan, ent rutem palit selga ja võtke müts, — läheme! Auto ootab, tõtake!“

Lord Leaston tõusis, helistas ja käskis anda palitu.

„Ma ei tunne ometi teid pea mitte sugugi,“ ütles ta. „Vahest on teil mingid kurjad tagamõtted. Ent miks lõbu pärast mitte riskeerida?“

Ukse ees seisis tugev kaheistmeline auto. Juhti ei olnud.

„Juhin ise,“ ütles Pinch. „Shoffer võiks' lobi-seda...“

Lord istus tema kõrvale ja nad kihutasid minema. Autoriteetse asjatundjana kõiges, mis puutub autosse, Leaston ei jõudnud mitte küllalt imestella osavust, millega Pinch juhtis autot. Sõites sahinal mööda linna vaikkeid tänavaid, mr. Pinch kõneles:

„Teiesugusele tähtsale harrastajale, kallid Leaston, kellele saak kõrvaline asi, on murdvargus üliehtsaks spordiks. Ometi, nagu kõik kuritööd omab see tegevus filosoofiliselt seisukohalt vähem hasardi iseloomu kui teatud mäng, mil raha asemele panete kaardile oma vabaduse ja vahest elugi. Loodan, teil pole igav?...“

„Oh ei!“ vastas lord Leaston elavalt. „Teie jutt on väga huvitav.“

Pinch naeratas.

„Teadsin, et meil on sugulashinged. Ent aega on pisut, sellepärast jätame jutu filosoofilistel teemidel ja käsitame praktilisi küsimusi.“

Ta vaikis, möödus kiirelt ja osavalt ühest öisest kolarist. Vaadates ringi lord Leaston tundis ümbruse; nad läbistuisid Putney eeslinna piki üht vaikesemat tänavat.

„Nii palju kui tean, on see teie esimene katse,“ jätkas väike mehike rahulikult, „ja sellepärast valisin debüüdiks võrdlemisi lihtsa töö. Hiljem, kui olete omand rohkem kogemusi ja eneseusaldust, võite oma jõudu kas või Inglise Pangaga katsuda. Täna aga on harilik viila. Ta seisab üksildasena haritud ja kärbitud aiakeses. Ma peatan auto sellest pisut eemal ja jään mootori juurde, teie aga lähete sinna ja tungite majja läbi akna. Teie jalgade juures on väike reisikott täielise kogu kangide, saagide, peitlite ja muude vargainstrumentidega. Need aitavad teid läbi akna. Kogu perekond magab, kuid ometi ei soovita teil tungida ülemisele korrale. Piirduge alumisega. Söögitoas leiate küllaldaselt hõbedat, et valida paar asjakest mälestuseks. Usun kindlasti, et leiate suurepärase viina: kui joote klaasikese ja sööte, siis talitate päris tõsise professionaalina... Väljuge sama akna kaudu. Ma ootan teid. Parajasti tee ajaks jõuame tagasi linna. Pean tunnistama, programm on labane, kuid loodan, et tema resultaadid sünnitavad teile suurt lõbu.“

Lord Leaston kuulas mr. Pinchi õpetusi ja

süda jäi tal seisma. Tehes jalaga kogemata liigutuse, tundis ta pauna instrumentidega. Temas ärkas poisikeselikkus, mis peitub igas mehes. Kogu see ettevõtte oli muidugi narr ja veider, kuid sportlase instinkt vedas teda järelejätmatumalt tegevusele. Apaatia oli otsekuu pühitud. Saab tore seiklus! Kui see veider naljamees avab talle ligipääsu uutele seni tundmatutele lõbudele, siis mõistab ta muidugi mängida oma rolli, — julge ja hirmsa röövli osa.

„Na mis, eks ole päris kenake plaan?“ küsis mr. Pinch, kes jälgides lordi ilmet luges ta mõtteid nagu raamatust.

Lord tahtis peita oma tundeid.

„Kavatsus on kena, kuid nähtavasti mitte küllalt teostatav,“ surus ta pikkamisi läbi hammaste.

Pinch irvitas. Mõni minut hiljem ta peatas auto gaasilaternate valgustatud teel.

„Pärall!“

Lord väljus autost.

„Näete . . . säääl on villa,“ ütles Pinch näidates pahemale, kus oli iseäranis pime. „Ja siin on paun . . .“

Äkitselt tundus Leastonile kõik ümberringi olevat kummitus, unenägu. Sihitumalt vaatas ta enese ümber. Pilved katsid taeva. Kuu ei paistnud. Pimedusega harjudes ta silmas villat madala põõsastara taga üksilda-ena keset aida. Paremal voolas jõgi. Üksikud kahvatunud tähed vilkusid pilvede vahelt. Tõepoolest, nagu unes!

„Mul pole õigust teid käsutada,“ tähendas Pinch juhiistmele seljaga tuges, kuid teie asemel asuksin ajaviitmata tööle . . . Varsti koidab ja siis . . .“

Lord Leaston võpatas. Pinch irvitas valjusti. Vähemalt tema pole unenägu ega kummitus.

„Muu seas, pistke see taskusse,“ lisas paks mehike ulatades lordile revolvi. „Vaevalt küll läheb teil seda vaja, kuid röövli teisiti ei sobi . . .“

Lord naeris kogu südamest, ja see oli õige naer üle kaua aja. Milline lollus! Milline metsik lollus! Ta pistis relva taskusse.

„Olge mureta, revolver on laetud!“ hüüdis mr. Pinch talle takka järele.

Lord hüppas osavasti üle tara, läks lausa üle tennisvälja ja mõne kruusatud teeraja. Ta ei püüdnudki end varjata. Närvid tõmbusid tal pingule.

Kõige hellitatum Londoni noormees oli leidnud lõpuks oma meelepärasema lõbu!

Villa oli punane, telliskivine. Väga harilik suvilatüüp, ebakaunis. Lord läks ühe kõrvalise akna juurde ja kohe taipas selle kuuluvat puhvetile. Olles valind kohase peitli, ta pistis selle ülemisse avausse ja osavasti kergitas haagi. Aken andis järele ja avanes peagi.

III.

Veel mõni hetk ja lord Leaston oli võõras majas. Varastamine näis väga kergena: ta polnud teind enesele vähematki viga, ainult veidi põlvele haiget.

Puhvet osutus pisukeseks kambrikeseks, kus polnud midagi meelitavat.

Lord kuulatas, kas pole mingit kröbinat. Ent puha oli vaikne. Ainult süda tagus tugevasti. Tasa-kesi lord nihkus teisse tuppa.

Ja äkki põrkas ta millegi kõva vastu ja siunas endamisi Pinchi, miks see polnud annud talle laterna. Kõik vargad ja röövli, keda ta laval näind, olid varustatud ikka taskulaternaga, millega valgustasid endile teed. Leaston tõmbas tiku põlema. Selgus,

et ta on eeskojas ja see, mille vastu ta põrgand, oli ülemisele korrale viiva trepi käsipuu. Pahemal paistis uks, — vististi söögituppa. Säääl oli pisut valgem, tulukene viikus veel kaminas.

Keset tuba seisis kaetud laud. Lord muhas: otsekuu oleks teatud tema tulekut. Pärast võib ju pisut süüagi, nagu kohane õigele röövli. Kuid kõige päält kapi juurde, siia! Kui palju hõbedat! Pinchil oli õigus. Ennää suurepäraselt hõbekannu, ülimassivset, nähtavasti väga vana! Selline iseäralik töö. Muidugi ei röövi ta seda, ent kuid meelitab teda see kann? Kõik muu hõbe oleks tõsisele vargale terveks varanduseks, kuid jumal temaga! — ta ei puutu seda. Ta valib enesele mingi tühise eseme, millest omanikul poleks kahju. Kuid mida? Ta vaatas ringi ja nägi kamina äärel väikese pronksist aamori. See on tore!

Ta kummardas kamina ette.

„Käed üles!“

Ta tardus hirmust. Süda jäi seisma. Põlved värisesid ja löid üksteise vastu.

Uksel seisis suur mehekoletis hoides pahemas käes küünalt, paremaga aga sihtides revolvi otsa lord Leastoni poole. Nähtavasti ta oli tulnud sängist, sest öökuub oli tõmmatud magamispesule.

„Käed üles!“ kordas tundmatu.

Säääl laskis ta hetkeks revolvi vajuda, et küünalt puhvetikapile panna. Leaston kasutas seda momenti, laskus põrandale ja pugus laua alla. Säääl tõmbas ta Pinchi antud revolvi taskust ja mehaaniliselt, ilma mõtlemata, ilma sihtimata, laskis ta paugu uksele seisva mehe poole.

Mees tuikus. Ta kurgus korises. Mõlema käega haarates oma särki kaelusest ta kukkus maha, veeres uksest eemale ja mõne kramplikult tõmblemise järele jäi ta võimas keha liikumatult lamama.

Päältaest jalatallani väriseses lord Leaston tõusis põrandalt ja löi mehaaniliselt põlvedelt tolmud.

Kui ta silmad peatusid laibal, mida värisev küünlatuluke valgustas, valdas teda masendav hullumeelne hirmuhoo.

Ta pöördus laua juurde, kallast väriseval käel klaasi veini ja tühjendas selle ühe sõõmuga. See ergutas teda kohe. Soojuus levis mööda keha.

„Tapetud!“

Leaston pani klaasi lauale. Tuba kõikus ta ümber kui tormine meri.

„Tapetud!“

Ja tõstes silmad nägi ta nagu läbi udu kõrget naisekuju valges riides, kes oli surmkahvatu ja kelle silmad leegitsesid iseäraliselt. Ruuged juukse-salgad rippusid korratumalt ta näole, kaelale ja õlgadele.

„Ta on surnud,“ lausus naine tasa.

„Vististi . . . kardan, teil on õigus . . .“ koheles lord Leaston. „Tegin seda kogemata . . . Ma ei tahtnud . . . Lasin enese kaitseks. Ta sihtis mulle revolvriga.“

Noormees kogeles mis suhu juhtus ega tunnud oma häält. Talle näis nagu kaotaks ta mõistuse.

„Lasite enese kaitseks?! Ometi olete röövel?“ sõnas naine mõtlikult.

„Ma pole päris röövel . . . Ma niisama . . . See oli lihtsalt rumal nali.“

„Mõrtsukas!“ ütles naine.

Leaston tuikus ja oli sunnitud toetuma vastu lauda. Esmakordselt mõistis ta, et ta tõepoolest on

mõrtsukas. Selgesti tundis juba oma õlal politseiniku kätt, nägi kohut, vanglat, timukat ja kaaki.

Naine tuli lähemale ega pöörnud temalt leegitsevaid silmi.

„Ärge kartke!“ ütles ta. „Ma ei anna teid ära. Aitan teid põgeneda. See oli minu mees ja ma vihkasin teda. Tahtsin ise teda tappa, kuid mul ei jatkund julgust. Teie olete minu päästja, minu lunastaja.“

Lord taandus temast hirmuga.

Naine langes tugitoolile, kattis näo kätega ja puhkes hüsteeriliselt naerma.

„Minu päästja!“ karjus ta vahete vahel, kui katkes hetkeks ta hullumeelne naer. „Teie päästsite minu, mina päästan teid . . .“

Sääl äkki koputati aknale.

Lord Leaston kogus oma viimse jõu. See koputus oli signaaliks: aeg minna. Loomalik enesekaitse instinkt ärkas temas ja kihutas kiirele põgenemisele.

Ruuge naine viskles veel ikka hüsteerikas ega pannud teda tähele. Lord haaras pauna instrumentidega ja pistis putket. Joostes mööda oma ohvrist ta võpatas ja jõudes puhvetisse oleks kaotand meelemärguse: süda jäi seisma, hing kinni, jalad ei kuuland sõna.

Akna juures seisis Pinch, hiigla sigar suus. Otsekui taevatähed särasid ta silmad prillide tagant. Ta aitas temal aknalt hüpata alla.

„Vabandage, et eksitasin tööle,“ ütles mr. Pinch, „kuid varsti koidab ja aeg on sõita.“

Lord Leaston ei vastand: ta keel ei kuuland sõna. Ta oli hirmust pime ja kurtumm. Sõnalausemata lahkus ta Pinchist ja läks tuikudes oma suitsetamistuppa. Kuis ta rõõmustas, et on jälle kodus ja kõik sündinu — sääl eemal, kusagil kaugel. Palitus ja mütsis langes ta sohvale ja uinus momentaalselt, — nii oli väsitand teda see metsik öö.

IV.

Oli juba suur valge kui ta ärkas.

Phipps toimetas suitsetamistoas, nagu poleks juhtund midagi. Nähes oma herra virguvat, teatas ükskõikne teener:

„Vann on valmis, mylord.“

Leaston käis vannis, ajas habeme, riietus ja omas endise värskuse. Kõik õised ärritused näisid nüüd ainult halva unenäona. See oli ainult õudne uni, mis — tänu Jumalale! — on mööda! Ent siiski lordi süda värises hirmust. Mis siis, kui see polnud unes vaid ilmsi?

Kaetud laud mõjus temasse rahustavalt, ta tundis nälga ja asus suure isuga sööma.

Äkitselt kuuldus eeskojast mingit lärmi. Kajas Phippsi hää, — näis kui vana teener oleks vaidlend kellegiga ärritatult. Peagi kaks meest astus söögituppa ärritatud teenri saatel. Tundmatute seisangus ja sammus tundus midagi sõjamehelikku.

Teine neist astus noore peremehe juurde.

„Olete teie lord Leaston?“

„Mina.“

„Olen salapolitseinik Brunn Politsei Päävalitsusest. Mul on käsk arreteerida teid näitleja Clement Marioni tapmise pärast tema villas.“

Lord Leaston kahvatas ja hirm võttis ta jõu. Talle tundus, nagu timuka silmus oleks tõmbund pingule ümber ta kaela. Ent uhked suguvõsa tra-

ditionid ei luband tal väljendada hirmu. Uheskesti tõusis ta toolilt ja sirutas politseinikule käed, et see võiks panna need raudu.

Sel hetkel kõlas ta seljataga rõõmus naer.

Ta pöördu.

Uksel seisis Pinch purskavana juubeldavast naerust.

„Tere, mylord!“ hõikas ta lõbusalt.

Ta tegi salapolitseinikkudele käega märgi ja need lahkusid toast.

Lord laskus raskesti toolile ega pöörnud mõne viivu Pinchilt oma väsind, mõistmatut pilku.

„Mulle näib see kõik pöörase unenäona. . .“

„Justament, just nimelt nii, armas Leaston,“ sähvas sädelev Pinch. „Unenägu! Painaja! Kummitus! . . . Terve hunnik hästi kombineeritud tüssamist. Tõesti, eks ole tore töö?“

„Oo, suurepärane! mulle juba näis, et ripun võllas.“

„Seda tegin mina! See on minu saavutus!“ vastas paks mees oma tööst rahuldund meisteri uhkusega. „Hirm on suurim kõigist tundeist, mylord, samal ajal aga ühtlasi odavamast, sellega olete kindlasti nõus kui esitan teile arve.“

„Tähendab, kõik see on vaid teie temp?“ karjus lord Leaston. „Kuidas saite sellega korda?“

„Kui mul juba läks korda kokku leppida näitleja Marioniga, siis oli kõik muu tühi asi,“ vastas Pinch rahulikult. „Näitleja nõudis vaid honoraari oma mängu ja villa eest, ja päälegi naeruväärt väikese, sest minu kavatsus näis talle väga lõbusana. Muidu ta oleks nõudnud palju rohkem. Minu meelest ta on teenind oma tasu ausasti. Olen tihti näind teda näitelaval surevat, kuid iial ta pole mängind nõnda reaalselt kui läind ööl. Ta mäng haaras minugi. Ma vaatasin läbi akna. . .“

„Kuid ma lasin ju talle revolvrist.“

„Tühja paugu, mylord, tühja paugu!“

„Aga politseinikud?“

„Teenistuseta näitlejad, mylord. Kohtasin neid hispaania kõrtsis. Nad sattusid mulle juhuslikult pihku.“

„Aga see naisterahvas? . . . Tapetu naine?“

„Selles osas ületas lady Agathe isegi Marioni, mylord. Jumaluke, kui ilusti ta mängis oma osa! Ja teate, puha improvisatsioon — algusest lõpuni. Kahjuks ta oleks rikkund oma naeruga peaaegu kõik. Kuid ta ei suutnud naeru tagasi hoida. . . Oli nii väga lõbus. Sellepärast, koputasingi aknale.“

„Lady Agahte?“ lausus lord Leaston kahtlevalt.

„Ja-jah, lady Agathe Mardount, mylord, teie täditütar. Vaevalt esitasin talle oma plaani, kui ta haaras sellest mõlemi käega, kohe villasse tõttas ja oma osa täitis kontserdi ja palli vaheajal.“

„Kuid tal on ju tumedad juksed?“

„Paruk, mylord, tumeruuge paruk, kerge grim ja topsike puudrit muudavad suurepäraselt näo!“

Lord Leaston vajus mõttesse.

Esmakordselt äratas talle määratud lady Agathe tema huvi.

Ta ei oleks võind aimatagi, et tema suudab taibata sellist originaalset nalja ja nii osavasti täita oma rolli.

Talle näis, et neiu hinges on paljugi, mida ta polnud märgand seni.

„Ent kuidas teadsite lady Agathest, Pinch?“ päris ta.

(Lõpp lhk. 39—40)

Vaikse okeani imed

Vl. Krõmov

Mõne aasta eest kirjutasin följetoni „Amazooni imed“. Jutustasin imelisest maost pea kaks jalga läbimõõdus ja milliseid nagu asuks Amazooni ülemjooksul, ja veel paljuist muistki imeloomest sel imedejõel. Kui tahetaks uskumatut teha usutavaks, siis kirjutatakse ikka Amazoonist. Conan Doyle viis oma „Kadund maailma“ tegevuse sissamasse paika.

Olles lugend minu följetoni keegi kirjutas mulle, et küllap vist parun Münchhauseni loorberid ei andvat mulle rahu.

Pärisin kõige tuntutematelt zooloogidelt. Nad raputasid vaid pead ega ütlenud ei ega jaa . . . „Kurat teab seda Amazooni . . . Kõik võib sääl olla . . .“ Ent vähehaaval ise hakkasin kahtlema selle mao ja teda näind ameerika teadusmehe juures.

Ja eile uskusin ma temasse jälle.

Kas võite kujutella ämblikut läbimõõdus neli ja pool arssinat? Muidugi mitte. Kuid ma nägin eile sellist ämblikut ise oma silmaga. Kes kahtlevad, neid palun vaadata seda Honoluluu Bishops Museum'is.

Bishop — „piiskop“, ei puutu siin asjasse. See on vaid muuseumi asutaja, rikka ameeriklase nimi, kes abiellund Havai kuninga lapselapsega.

Hulk kollektsioone Vaiksest okeanist on kogutud sellesse muuseumi. Kollektioonid pole suured ega süstemaatilised, kuid üllatavalt huvitavad. Paljuid esemeid pole Briti Muuseumiski, kus on ometi kõik. Siiani või jaapani kunsti on kergem õppida Briti Muuseumis, kui Jaapanis või Siiamis eneses.

*

Sääl suures kapis nägingi seda nelja ja poole arssinalist ämblikku. Midagi sellist ei võind ma kujutella, kuigi olen käind läbi sadanded muuseumid ja zooloogia-aiad igas ilmakaares.

See armas olend istus sääl kokku käänatud jalgadega — kapis ei jätku ruumi neid sirutada. Koorega kaetud jalad näivad hiigla skeleti kontidena. Otsas sõrad nagu vähil. Kaks õudset silma vaatab mind veel praegu. Milliseid kärbseid peaks säärane ämblik püüdma? . . . Kui kusagil teisel planeedil asub tema suurusele vastavaid kärbseid, siis pole nad tublist kalkunist väiksemad. Ta saaks niisugusest jagu. Kujutlege sellise eluka kondiste kappade kallistust!

Jaapani ja hiina kunstnikkude luupainajalikud ämbliku-fantaasiad said mulle äkisti mõistetavaiks. See ämblik on püütud Jaapani rannikul. Ta elab osalt vees, osalt kuival.

Kahju, et ta võrke ei koo, muidu võiks nendega püüda hunte, rebaseid, märke.

Mõned zooloogid nimetavad seda ämblikut krabiks. Kuid krabile ta sarnaneb vähe. Üldse, ta ei sarnane kellelegi. See on elus luupainaja . . .

*

Vaikne okean, nagu oleme harjund piltidel nägema, tundub aina hiigla veelagendikuna. Pääle seda, kui sääl olen sõitnud — „käind“, nagu merimehed ütlevad —, tundub ta mulle teisiti. Ometi ma seisin imestunult ta suures maastaabis kaardi ees, mis katab Honoluluu Muuseumis kaks suurt seina. Saared, saared, saared . . . Lõunapool ekvaatorit

on aina saarte rägastik. Seda vaadates tundub, et neist raske on pääseda läbi. Ja tõepoolest on väga raske sääl sõita — tugevad saartevahelised voolud, palju salalikke koralliriffe, saari kord tõuseb veest, kord kaob.

Kuid palju saari on okeani põhjaosaski, milliseid pole üheski harilikus atlasis.

Ühel niisugusel saarel, mida pole atlasil, nimelt Leydeni saarel, hiljuti püüti kinni jõle kaheksajalg. Mispärast kaheksajalg ujus sinna albatrosside juurde, temale üleliia põhjasse, on öelda raske. Võib olla, ta reisis. Ta tabati ja toodi Havaisse. Nägin seda iludust juba surnult. Troopika kuumast hoolimata külmajudinad jooksid mööda selga ainsa mõte juures seda isandat elusalt näha . . .

Laiali kistult see kaheksajalg kattis ringi diameetris kolm sülga. Ta kaheksa haaret hiigla imemiskuppudega võiksid kahmata kaheksa meest korraga, kui ta aga asuks tõsiselt asja kallale. Kaks hirmsat kerasilma tolknes ta kerakujulises pääs. Ta võib neid oma tahtmist mööda tõmmata sisse ja ajada hoopis välja.

Tubli nuga on parim sõjariist säärase isanda vastu. Püssiga ei tee talle midagi, ent noaga võib lõigata läbi ta haarmed, kuigi nende kattenahk on väga tugev.

Inime peab arendama oma aju, kuid mitte muskletele lootma. Aju võib võidelda kergesti iga koletisega.

*

Muuseumi polüneesia osakonda on kogutud inimsööjate igapäevases elus tarviliikud esemed. Kõige huvitavamad ja maksimaalsuseni eksootilised on kannibaalide „kodused sööginõud.“

Missionääre aga sõidab kahjuks vähe nende maale ja valget liha peetakse haruldaseks.

Kujutleme täiesti võõriti kuidas süüakse inimesi. Arvame, et kannibaalid praevad inimesi. Mitte midagi sellist! Neid keedetakse . . . Kuid milles keeta? Kust leida säärast suurt nõu, milles seda teha, kui Vaikse okeani inimsööjad ei tunne metalle? Kultuurrahvad müüvad neile viina, kuid muidugi mõista ei hakka nad neid varustama vaskkateldegaga. Igaüks kardab enese sattuvat sellesse katlasse.

*

Selles muuseumis on missionääride keetmiseks suurepärase kannibaalide katel Salomoni saartelt. Katel on õõnistatud „mustast puust“ ja ilustatud perlmutri ja konnakarpidega. Ta on pikergune, sarnaneb vanade losside vaasidele, ja kahe suure käepidemega. Kõige paksemagi missionääri kere mahub vabalt sellesse riistasse, käed ja jalad aga lõigatakse juba enne maha ning pannakse kere pääle või keedetakse eraldi, nagu keedetakse meil rassolnikut ani jalgadest ja tiivaotstest. Pää raiutakse otstast ega kuulu söödavaks, vaid suguvõsa päalik omab ta võidumärgina.

Küllap need inimesed murdsid kaua pead kuidas puunõus keeta. Tulele ei või panna — põleb ära. Lõppude lõpuks tegid hää leiduse. Nad ajavad kivimürakaid tuliriidal kuumaks ja viskavad nad liha ja veega täidetud katlasse. Vesi läheb kiiresti keema ja nõndaviisi valmib suurepärase ragu.

Vanad roomlased söömalaual

Kuidas nad istusid ja söid

Kõikjal maailmas inimene sööb, söömisviis ja toidud aga erinevad igal pool. Igal maal ja igas linnas on omad eelistatud toidud ja kodumaa-armastuski avaldub kõhus, mis mäletab truult koduseid toite nagu ninagi.

Kõrvuti saksa „Schlesischer Himmelreich'i“ inglise roast beef'i, prantsuse „sol au vin blanc'i“ teiste ja paljude sugupõlvete lugupeetud ja armastatud kodumaa omapäraste lemmeroogade kõrval esineb tänapäev üldine internatsionaalne köök, nii ookeani-aurikutele kui kõrgemäestikuhotellides, nii Stokholmis kui Kaplinnas, mille sihiks olla vastuvõetav igas ilmas igale kõhule — jättes arvestamata kohalikku maitset. Nii oli see vanas keiserlikus Rooma ilmariigiski esimestel sajanditel pärast Kristust. Nagu kõikide Vahemere käärudes asuvate allaheidetud rahvaste jumalad rändasid Rooma, sellesse rahvaste sulatusajaks, nii rändasid nendega koos ka erinevad rahvuslikud toidud sinna, kõik toitumisvahendid Euroopa, Afrika ja Aasia poolt — näiteks, artishokid „pidid“ olema Karthagost või vähemalt Hispaaniast — maast, veest, õhust, kõik looduslik ja kõik kunstlik, kõik mis astajad iganes võimaldasid ja eriti mis nad ei võimaldand. Ka siin pääseb mõjule roomlaste tung kolossaalsusse, kuna kultiveeritud tagasihoidlikkust on märgata vaid vähestel; nende tõusiklus ei avaldu üksi poliitilises elus, vaid ka kokakunsti. Ja imestusega kuuleme, mis jutustab Suetonius ühest keiser Vitelliuse roast, raguust merilatika maksast, fasaanide ja paabulinde ajudest, flamingode keeltest, meriangerjate niiskadest, mille kohale toimetamiseks aetud liikvele kõikide merede laevastikud Partast kuni Gibraltari väinani.

Rooma lauakombed — nii kirjeldavad õige üksikasjalikult Ludvig Friedlaender ja Hugo Blümner — on tugevasti mõjutatud Kreekast. Kreekas valitses komme asuda kolmele õige laiale sohvale, mis pai-

gufatud ümber laua ja kus oli ruumi hulga külalistele. Ladina keelne väljenduski söögitoa kohta „triclinium“ on tuletatud kreeka keelest ja tähendab kolme voodiga ruumi. Suursugustes rooma majades oli söögitoa mitu: jahedaid ja sooje, kas suvel või talvel tarvitata, — aidadesse ehitati müüritud trikliinid, milliseid tarvitamispuhkudel polsterdati — ja Trimalchio, klassiline logelejatüüp Petroniuse satüürilisest romaanist, kiitleb omavat omas majas neli trikliini. Vanal ajal söödi Roomas istudes nagu naised ja lapsed hiljemgi. Ainult naised, kes ei kartnud oma kuulsuse tõttu, lamasi samuti kui mehed.

Vana hää aeg! See ei puudund Roomaski. Kuni aastani 174 e. Kr. s. ei tuntud sääli pagareid, sest pereemandad küpsetasid ise, olgugi vaid nisu-leiba, kuna rukist peeti selajal umbrohuks ja otra söödeti ainult hobustele. Aastal 161 e. Kr. avaldati määrus, milles keelati kanade nuumamine. Veel Varro, Caesari kaasaegne, peab halvaks toiduainete sisseveo võrastest maadest. Plinius, kes elab keiserite ajal, näeb sparglite kunstlikus kasvatamises ebanormaalselt kelmust ja Seneca peab jookide jahutamist lumes loodusevägistavaks luksuseks! Teispoolt on hoidund alal meiepäevini menüü aastate 73. ja 63. vahel e. Kr. ühest preesterlikust pidusöömingsust, millest näha, et vanarooma lihtsus oli hävind tol ajal juba põhjalikult. Eelsöögina esinesid merisilid, toored austrid à discrétion, kaks konnakarbi-liiki, räästas sparglitega, nuumatud kana, austri ja konnakarbi ragu, mustad ja valged suursugused kastanid; siis veel igasugu konnakarpe ja merilimulisi viigineppidega, hirvede ja metssigade kintsusid, linde taigakoorikus, purpurtigusid viigineppidega. Meie pää käib ringi sellest mitmekesisusest, ometi alles nüüd järgneb pidusöök ise: seaudar, seapää, frikasee kaladest, frikasee seaudarast, parte, teisiti keedetud parte, jäneseid, praetud linde, mingi jahu-toit, pisanterni leibu. Järeleöövide nimestik pole säi-

(Uus elamus)

„See on minu amet, mylord: teada kõikidest kõik, mylord.“

Saabus vaikus. Lõpuks sõnas paks mees:

„Loodan, olete täiesti rahuldatud, mylord? Mul on tähtis seda teada, — avaldan teile oma saladuse, — olite mu esimene klient.“

Lord Leastonile tuli meelde, et ta polnud tunnud hetkekski igavust kogu selle kaheteistkümnepäevase jooksul ja vastas südamliselt:

„Kui teie läindõine töö oli prooviks, siis olete teie, kallis, võrratu Pinch, viimne sõna komfordis.“ Sel hetkel helises telefon.

„Olen telefonil. Kes? Agathe? Minu sõna, teie üllatasite minu. Teie sõber Pinch jutustas juba kõik. Kuida? Kas võin teile eineks tulla? Muidugi võin, kuidas veel, kuid teadke, et arvatavasti tulen paluma teie kätt. Mis? Seda teie ootategi? Oo!...“

Kui lord Leaston telefonilt lahkus, polnud ke-

dagi toas. Pinch oli läind tasakesi ära. See paks mehike armastas ootamatustega üllatada.

Lord läks tagasi laua juurde. Oma sööginõude kõrval ta nägi mingi paberi. See oli arve. „Imeline olend see Pinch,“ pomises Leaston. Tõepoolest arve oli veider. See oli nimelt järgmine:

S. C. Pinch

Sensatsioonide meister

Telefon 36-92. Nupp A

Telegrammide aadress: London. Värise

Lord Leastonil on maksta hirmu eest mõttega kaagist:

Mr. Clement Marionile . . .	10 guinea't
Kahele nuuskurile . . .	2 „
Pinchile . . .	15 „
Butafoorid (käsirauad jne) . . .	3 „
<hr/>	
Kokku 30 guinea't	

P. S. Arve tuleb tasuda kohe.

lind - peaaegu ütleks: tänu Jumalale! Ülalkirjeldatud pidusöögist võttis osa ka Julius Caesar ise, kel oli sel korral preestri auaste. Üldse olid vanal ajal vaimulikud härrad parimad hääsöögi tundjad ja selle harrastajad. Mainitud menüü on siiski võrdlemisi lihtne, kuna välismaa toitade hulk on vähene. Aga juba tol ajal, tähendab vabariigi lõpul, maksti ühe hää kokast-orja eest — rooma majaemandatel polnud tegemist enam köögiga — 100.000 sesterni s. o. 17.540 enneilmasõjaaegset saksa marka. Samapalju maksis ka haritud kirjanduslikkude teadmistega ori, mis tunnistab roomlaste kõrget kirjanduse hinnangut.

Esimeste rooma keisrite hulgas on kuulus peente söökide tundjana Apicius, kes ise oli väga rikas mees. Ta sõitis ühel päeval laevaga Afrikasse vaid sel põhjusel, et teha kindlaks, kas afrika vähid on tõepoolest palju suuremad euroopa vähkidest nagu kõneldud talle. Apicius on rikastand rooma toitudevallikut leiutisega, et flamingokeeled on eriti häämaitsetelised, samuti ka seamaks, kui sead nuumatakse kuivatatud viigimarjadega ja andes juua neile mõdu surmatakse nad järsku. . . Siiski tappis ta enese, kui oli omast kümnest miljonist kaheksa ära söönd, kartuses surra nälga selle järeljäänud viletsa kahe miljoniga. Tema nimega on tuntud rooma kokaraamat (mis aga kuulus hilisemasse aega) säält, näiteks retsept ühelt söögikaardilt, kuidas valmistada kala, mida tunneme ainult zooloogiast või akvaariumist: „Keedetud raiakala: pipart, liibstokki, peterselli, münti, majoraani, üks munarebu, mett, lihaleent, rosinaveini, veini ja õli. maitse järele ka sinepit ja äädikat; tahad hiilgavalt hää saada, lisa veel rosinaid.“ Üldse tundub rooma köögis pisut zooloogiaida: pääle flamingode süüakse jaanalinde, toonekurgi, kurgi, paabulinde, luiki, ööbikuid ja papagoisid, kuid eestkätt siiski universaalset siga lugematu hulga, osalt raffineeritud, valmistusviisides.

Lauakorras valitses vali etikett. Juba kolme söögisohva süsteem ühe laua ümber — oli ka poolümaraid, kumeraid sohvasid, kuhu mahtus kaheksa inimest lamama — tekitas raskusi kohtade jaotamisel, nii et võimaluse korral peeti orja n. nim. „nomenclator'it“, kes juhtis määratud kohtadele. Lauda tarvitasid roomlased söökide paigutamiseks ja pääle söömise tühjade toidunõude kõrvale panemiseks. Söömisel hoiti toiduliuda või taldrekut pahemas najatavas käes, kuna paremaga tõsteti toitu suhu kas mingi söögiriistaga või ilma sellela. Roomlased nagu kreeklasedki tarvitasid söömisel harva nuga ja kahvlit, mis oligi ebamugav lamades. See pärast toodi enamik toite köögist juba valmislõigatuna. Kui aga, nagu suurtel pidustustel kombeks, lauale toodi terve metssiga või jännes, siis toimetas tükeldamist kõikide nähes usaldatav ori, kellelt nõuti absoluutset osavust ja kindlat kätt, samuti elegantsti ja kauneid liigutusi. Söödi enamasti sõrmedega, vaid puuvilja lõigati eriliste luust nugaodega. Pääsöögiriist oli lusik. Tarvitusel olid ka juba pähklitangid ja hambaorgid.

Meie tunneme vähemalt kaheksakümmend rooma veini sorti, kõige halvemat kasvatati Vatikani künkal. Tavaliselt algas jooming — ka siin peeti silmas kreeka eeskujuga — pärast pidusööki, tihti ühenduses järelsöögiga. Joodi seltskonna poolt valitud esimehe, joogimeistri ehk kuninga juhtimisel, kelle kohus oli eestkätt veini veega segada, kusjuures vett lisati ohtrasti.

Piduperemehe kohus oli külalistele muretsema küllaldaselt igasugu valikut keskusteludeks ja lõbususteks. millised kujunesid õige mitmeladilisteks, vastavalt piduperemehe maitsele, kalduvustele ja haridusastmele. Isegi kõige lihtsamatel pidudel ei puudunud muusika, deklamatsioon ja ettelugemine — harilikult katkendid Virgilit ja Homerist. Hiilgavamatel pidustustel tan'isid uhked andaluuslannad oma kõlvatuid tantse kastanjettide taktis flöödi helidel tolad ja narrid tegid oma tempe, lapsed (keda toodi Aleksandriast ja kes olid seks õpetatud) lõbustasid külalisi oma naiivsete ja rõvedate märkuste ja vastustega ning etendasid pantomiimilisi stseene, milliseid isegi orjad häbenesid. Eht caesarlikku maitset väljendas keiser Elagabal, kes omad sõbrad, kui need olid joobnud, lukustas tuppa ja laskis sinna metsloomi. Kõneldakse — paljud külalistest olevat surnud hirmust, sest ei teadnud aimatagi, et kiskjatel olid ära murtud hambad ja selletõttu olid täiesti kahjutumad.

Petronius on „Trimalchio pidusöömingus“ liialdusteta kirjeldand rikaste roomlaste tolleaegseid tavalikke lõbustusi, seda kõlvatust ja narrust, mille tõttu nad oma peod on teind pilkamisväärseiks. Teispoolt on kreeklane Plutarch, kes keisrite Hadriani ja Trajani poolt oli väga lugupeetud ja kelles säilind oma kodumaa hingelisemad traditsioonid, on jätnud meile enam või vähem filosoofilisi kõnesid, kui tõiseid lauakeskustelusi tõesti hääs seltskonnas. Tema teemide hulgas esineb tuntud kuulus küsimus, kas muna on olnud varemini kui kana. Ja kõik avaldub mottos: „Kes pidusöömingutel heidab kõrvale filosoofia, see sünnitab suurema õnnetuse, kui see kes kustutab valguse“.

Just vastandiks rooma materialismile pooldatakse peenemat ja hingelisemat, mis kajastub Plato „Pidusöömingus“, tolles suures jumalikus teoses antiikajast kunie meieaja Anatole France'i („Thais“) ja Paul Valéry'ni, kes „Eupalinos'es“ on kujutand Sokratese viimset söömingut enne surma oma sõprade keskel juues ja filosoferides.

Isikuloolisi anekdoote

Kirjanik Johannes Üksil oli kombeks „Postimehe“ juures tolgendada toimetuse töö ajal. Seda hakkas viimati ka „chef“ märkama. Ja sääl ühel päeval Jaan Tõnisson pistis pää oma kabinet'i uksest välja ja ütles: „Teie jälle siin! Kas teate, ma viin teid pilbaste vahel välja!“

*

Kord lektor J. Aavik olles lõbusas seltskonnas võttis karbist paberossi oma algatusel, pani ette ja ütles prantsuse keeli: „Tous les vices (kõik patud)!“

*

Oskar Luts õpib sanskriti keelt prof. Wigeti juures Harry Vogeli restoraani koolitoas. „Hõr mal, Luts, olen sulle juba küllalt ütlenud, et sanskriti keeles niisugust vormi ei tarvitata!“ pahandab professor oma õpilasega.

*

Kord mag. Karl Reitav tuli ühte lokaali lõbusas tujus, kus ka Fr. Tuglas oli pärast oma uue teose „Poeet ja idiot“ ilmumise. Reitav astus laua juurde, kus Tuglas seltskonnaga istus ja teretas teda õige sõbralikult kätt pakkudes ja väga soojalt üteldes: „Tere, idiot!“

(„Lendav Hollandlane“)

päält kõnele härra Silwesteriga. Siin on ta nimekaart. Ta kontor on kusagil sadama lähedal. Ta võtab su vastu ja juhib laevale. Kui sa hiljaks ei jää, siis nimetatakse sind kindlasti kapteni abiks, sest sa kõneled hispaania keelt. Ära aga viibi, pane seda tähele.“

„Lähnen niipea kui tõuseb päike. Mitte keegi ei saabu sinna varem.“

„Võib olla ei näe me üksteist niipea enam. Ära unusta meie palvet, loodame kindlasti sinule.“

„Võite usaldada Harry Blew'le oma ja oma armaste inimeste elu.“

„Tänu, vennas,“ ütles Croger. „Kui Inglismaale tuled, siis tead kust võid mind leida. Ela hästi!“

Ja ta surus madruse rakkus kätt, kes talle pigistas vastu sügaval poolehoiul ja südamelikuil sõnul. Cadvallader surus samuti Harry kätt, mispääle ohvitserid läksid uitama linna.

XXIV. Mäng täies hoos

Mängumajas „El Dorados“ on viis lauda säetud mänguks. Keskmise taga istub pankur, umbes kolmekümneaastane sihvakas ja uhke mees, nähtavasti hispaanlane, vurrudega ja tutikesega lõual. Valge kübar on ta tihedatel mustadel kähharjuustel ja selle ääred heidavad tumedat varju ta näole, millelt helgivad süsimustad tigidad silmad. Ta välimus on rahulik, kuid kõigest enesevalitsusest hoolimata, tunneb ta suurt rahutust, mille põhjus on teada vaid ühele inimesele päale teinud. See inimene istub otse ta vastas, on keskmist kasvu, tõmmu, sirgete mustade juustega, nähtavasti kalifornlane, kuigi kannab pakust mustast kalevist kuube. Ta mängib suurtele summadele, kuid on ükskõikne nii võidule kui kaotusele, kuna ta pilk jälgib rahutumalt teiste mängu. Keegi ei märka seda. See on salaosanik, kes varustab rahaga panka. Kuid keegi ei kahtlusta teda selles. Mäng läheb ühtesoodu edasi, kõlisevad rahad ja klõbisevad margid. Ajuti vaid mõni õnnetu mängija hüüatab „neetud!“ Kuuldavad hüüded: „emand! soldat! löödud!“ Pankuri paremal käel lamab kaheraudne püstol ja kuigi nähtavasti keegi seilele tähelepanu ei pööra, teab igaüks ometi jätkuvat vähemastki põhjusest, et mees kellel käepärast see püstol, ta kohe tarvitusele võtaks.

Kell kümme õhtul on mäng täies hoos. Tihedad mängijate salgad ümbritsevad kahelt realt laua. Hõbedollarite asemel heidetakse rehelsele kalevile juba ameerika kuldnaid.

Puhvetilgi on omad austajad. Sääl on muu seas kaks noormeest merimeeste vormis. Need on Edward Croger ja William Cadvallader. Nad tulid siia vaid sellepärast, et neile kõneldi, et olla San-Franciscos ja „Eldoradosse“ mitte minna, — tähendavat mitte midagi näha.

„Jooome, Wil,“ ütles astudes sisse Croger ja nõudis pool pudelit shampanjat.

„Meil pole kombeks pooli pudeleid müüa,“ vastas ilma frakita kelner jämedalt.

„Anna pudel,“ vastas Croger ja viskas letile kuldna.

Ohvitserid joovad viina ja vaatlevad mängulaudade ümber kihisevat rahvast. Cadvallader ei mängind iial ega pole näindki mängitavat. Croger oli mängind mitte just harva ja oli nõus seda seltsimehelegi õpetama.

Tühjendand pudeli, ohvitserid läksid keskmise laua juure ja asusid mängijate taha seisma. Nende ohvitserivorm ei olnud neile sääal soovituseks ega kaitseks: suuremaidki mehi seisis nende kõrval — kapteneid, kolonelle, isegi kindraleid. Viimaks ohvitseridele õnnestus tungida ettepoole, otse laua ääre. Nad pistavad käed juba taskusse, et raha lauale panna, kui peatuvad äkki äärmises imestuses otsekuu tardudes. Nad tunnevad laua taga pankuris sama mehe, keda Croger peab oma vastaseks ja samal hetkel Cadvallader märkab Dolores Alvarezi austajat otse enese kõrval.

XXV. Hasartmäng

Iseäranis Croger on üllatatud. Tema võistleja on hasartmängia. Juba küllalt seilestki, et see külastab Monticho maja. Cadvallader aga on tusane. Ta taipab pankuri ja oma vastase olevat ühte laadi linnud.

Nii see kui teine märkasid ohvitseri. Lara loobub mängimast. Ta kahvatab ja ta silmad pilluvad välke.

„Ma ei suuda hoiduda“, lausub Croger. „Tahan selle tiigriga võidelda. Purustan Lara panga.“

„See on ju võimata.“

„Küllap õnn ja julgus mu päästavad. Katsun. Kas lõhun panga või kaotan kõik mis mul kaasas.“

Kõik olid rabatud üllatusest, kui vanem ohvitser heitis sajanaelalise paberraha rohelsele kalevile.

„Käsete markideks vahetada?“ küsis pankuri abiline.

„Annate, kui kaart on käidud,“ vastas Croger. „Panen emandale.“

EDUARD UUSEN

RÄTSEPMEISTER

TARTUS, PROMENAADI TÄNAV 4
ERAKORTER: UJETURU TÄNAV 24

SUURES VALIKUS

Kodumaa veinid, napsid, liköörid, mitmesugused konservid, maiustused ja koloniaal-kaubad.

A. PÜGI

Tartus, Rüütli t. 3. Telefon 6-44

„ELU“

Võru- ja Petserimaa häälekandja

Ilmub igal kolmapäeval ja laupäeval.

- „ELU“ on rahvalik ja edumeelne ajaleht.
- „ELU“ ümber on koondunud rohkesti haritlasi, ühis- ja seltskonnategelasi.
- „ELU“ kaudu saavad lugejad kõige põhjalikuma ja asjalikuma käsituse meie kodumaa kõige vähem tuntud nurgast — Setumaast.
- „ELU“ on pildirikkaim ajaleht Eestis.
- „ELU“ tellijad saavad hinnata kaasa eraldi lehel romaani, mida võib kokku kõita.
- „ELU“ tellijad saavad tuntava hinnaalandusega põllumaj. ajakirju: „Põllumees“, „Talu“, „Uus Talu“ ja „Karjamajandus“.
- „ELU“ kuulutustel on suur mõju, sest teda loetakse Võru- ja Petserimaal rohkem, kui teisi ajalehti kokku. Kuulutuste hind 5 mk. millim. kuulut. küljel, 10 mk. tekstis ja esiküljel.
- „ELU“ tellimishind aastas on ainult 450 snt., 6 k. 250 snt., 3 k. 150 snt., 1 k. 45 snt.
- „ELU“ tellida võib igast postkontorist ja raamatukauplusest.

Toimetus ja talitus asub Võrus, Katariina t. 4. Postkast 16.

Telefon 58 ja 131.

Kõikide pilgud pöördusid nüüd nendele. Kaardid segatakse, pankur alustab mängu.

„Soldat löödud, emand antud!“ Kuulutab ta viha välkudes silmis.

„Käsete maksta markides või sularahas!“ pärib kassapidaja.

„Pärast. Panen daamile nurka.“

Kaardid libistuvad pankuri sõrmustega kättes. Üski kelmus ei jää nüüd tähelepanemata. Liiga palju silmi jälgib ta käsi. Liiga palju nuge, püstoleid ja inimesi, kes on valmis tungima kallale vähemalgi põhjusel.

„Soldat löödud, emand antud!“ hõikab ta uuesti.

„Kas soovite raha!“ küsib kassapidaja jälle.

„Mul pole kiiret. Emandale nurka.“

Crogeri mäng ulatub nüüd juba neljasajasse naela, kuid teiste väljapanekud juure on veel kümme korda rohkem. Nähes inglasel vedavat, panevad teisedki emandale. Kolmandat korda kõlab hüüe:

„Soldat löödud, emand antud.“

Jällegi Croger loobub raha võtmast. Kaheksasada naela on nüüd ta kaardil. Järgmisel korral juba tuhatkuussada naela ja mängijad tema õnnesse uskudes, tõstavad oma väljapanekud kahekordseks ja peagi mäng ulatub paljudesse tuhandettesse.

Lara lööb araks ja enesevalitsemine jätab ta maha. Veel suurem hirm ja argus on Calderoni südames, sest kaotab ju tema. Croger on rahulik, nagu mängu algadeski ja kindel otsus paistab ta näol, — kas lõhkuda pank või kaotada puha.

„Soldat löödud, emand antud!“

Sellele järgneb pikk ja piinav vaikus. Tasutakse

TARTU

FÜSIOTERAPÖITILINE ASUTIS

(Vesiravila)

Tartu pärmivabriku juures, Pikk t. 58/62, telef. 34

Juhatab prof. Dr. med. L. PUUSEPP

Saadaval pärmivedeliku (praaga), söehappe, hapniku ja teised arstlised vannid.

Ravitsemine elektriga, valgusega (kõrguspäike, mitmesuguse massashiga ja arstlise gümnaastikaga).

Võetakse vastu ambulatoorseks arstimiseks haigeid, kes kannatavad jätkuhaiguste (ishias, nõiralgia, halvatused), südamehaiguste (myocarditis j. t.), soonte-haiguste, ainetevahetusrikete ja naistehaiguste all.

Asutis on avatud äripäevadel kella 8 homm. kuni kella 7 õhtul. Igasugune ravitsemine sünnib arsti järelevalve all. Asutise assistent võtab vastu igapäev kella 10—12 homm. ja 3—5 p. l.

Ravitsemistasu linnaarsti kinnitatud hinnakirja järele.

- 1) „**ODAMEES**“ on esimene ja ainus ajakiri Eestis, mis siult ja välimuselt võistelda võib paremate väljamaa ajakirjadega.
- 2) „**ODAMEES**“ on ainus soliid, rahvalik ajakiri Eestis, mis ei aja taga äärmusi, vaid on huvitav ja loetav nii noorele kui vanale, nii linna- kui maaelanikule, nii haritlasele kui lihtsamalegi töölisele.
- 3) „**ODAMEHE**“ sisu on väärtuslik ega vanane, mida võimaldab suurem hääde kaastöölise kogu kui on ühelgi teisel Eesti ajakirjal.
- 4) „**ODAMEES**“ on kõige pildirikkam ajakiri Eestis, 1723 pilti seni ilmund «Odamehe» 1258-l leheküljel.
- 5) „**ODAMEES**“ on võrdlemisi kõige odavam ajakiri Eestis, arvesse võttes tema suurust, sisu väärtust ja lugemismaterjali huvitavust.
- 6) „**ODAMEES**“ ei tohi puududa üheski majas, ühelgi laual, üheski raamatukogus. Tellitagu «Odamees» käesoleva aasta pääle, os-tetagu endiseid väärtuslikke aastakäikusid!
- 7) „**ODAMEHE**“ reklaam on võistlusetä, sest ajakirja jää-dava väärtuse ja nägusa välimuse tõttu hoitakse numbrid alles, jäävad aas-tate viisi kestvaks lauakaunistuseks ja paremaks ajaviiteks, nii et tema kuu-lutustel võrdlemata suurem mõju on kui harilikel ajalehekuulutustel.

suuri võite. Croger mängib emandale juba kolme-tuhande kahesaja naelaga.

Lara vahetab Calderoniga pilgu ja jätkab mängu. Käiakse ainult emandale ja ikka kahekordselt. Mängu-hoog jõudis kõige suurema põnevuseni. Surmavaikus on saalis. Teiste laudade tagant kõik tulevad siia ja jälgivad mängu tihedasti seistes ja vaadates üle üksteise õla.

Vaevalt kuuldaval häälel pankur kuulutab ene-sele saatusliku otsuse:

„Soldat löödud, emand antud!“

Ta viskas lauale kaardid, need lendavad laiali igale poole ja teatas surutud häälel:

„Austatud herrad, kahjuks olen sunnitud teatama, et pank on lõhki.“

XXVI. Meister oma alat

Need viimased sõnad: „pank on lõhki“ üllata-vad kõiki ja puudutavad nii mõnegi südant. Kõik kargavad püsti tummadena imestusest, uskumattusest ja vihast. Tukatite kõljin ja markide klõbin vaikus, ega ole kuulda klaaside helinatki. Kuid seda ainult hetkeks. Tohtu lärm pahvatab juba järgmisel mo-mendil ja inimesed hakkavad trügima kui hullud. Paljud tormavad korjama oma hõbedat ja kulda, et sedagi päästa. Paljud kargavad Lara juure, valmis rebima talt tema briljandid.

„Pidage, härrad!“ hüüab ta pilkavalt. Enne kuulake mind, siis ajage käed külge!“

„Mis teie ka võite öelda?“ päris keegi, kel peod täis marke.

„Mitte mina ei ole peremees siin ega ole iialgi olnud.“

„Kes siis?“ karjuvad kõik ühel häälel.

„Seda ei või mina öelda. Ei või ega taha.“

Ta ütleb seda nii otsustavalt ja ähvardavalt, et kõik jäävad vakka.

„Olen vaid pankur,“ jätkab ta lepitaval toonil, „pole minu asi teile öelda, kes peremees. See oleks alatu, millega olete ausate inimestena nõus. Minu nimikaart sellele, kes teisiti arvab! Minu nimi on Franciscus Lara, ja kui soovite, võite mind San-Franciskos igal ajal leida. Kes pole sellega rahul, võib jalamaid rahulduse saada. Olen nõus laskma püs-tolist üle laua. See oleks ometi lõbus ajaviide pääle mängu. Olen väsind mängimast kaarte ja meeleldi valmis tõstma püstoli kukke. Kes soovib?“

Ent soovijaid polnud. Hulk Lara vahvuse pool-dajaid piirab tema ja veab puhveti poole hüüdes: „shampanjat!“

Olles rahul pöördega Lara võtab kutse vastu ja üllus prantsuse jook juba kihisebki pokaales.

(Järgneb)

Ajakiri „Odamees“ ilmub 1929. aastal 10 korda aastas. Nr. 2 (40) ilmub veebruari esi-mesepool, nr. 3 (41) lihavõtteks, vastava pühadealbumina. Tellimishind 1 a. 5 kr., 1/2 a. 2. kr. 75 s. „Odamehe“ sõbrad, tellige meie ajakirja ja soovitage oma tutvuskonnas!

KARL HOLST & K^o

BENSIINI AUTOMAAT-JAAM

TARTUS, SÕOGITURUL NR. 3

AUTODELE

PRIMA KERGE,

«DAPOLIN-BENSIIN»,

AUTO-ÕLI — Standard Motor Oil
ja teised sordid

Raamatukogudele!

Kuna viimasel ajal on ilmud rohkesti uusi väärtuslikke raamatuid, nõuavad neid raamatukogude lugejad. Sellep. tuleb teil neid ka lugejatele anda!

Ärge vaevake end mitmest kohast tellimisega, kui meie kaudu **kõiki** uudisteoseid kui ka veel üldse müügilolevaid raamatuid saada võite.

Soovikorral saadame uemate väljaannete **nimekirju**, ning seame asjatundlikul kaasal kogusid kokku.

Soovitame kogude **rakendustarveid**.

Kõidame raamatuid tugevasti ja võistlemata hinnaga.

Raamatukogudele kõige **kõrgem hinnaalandus**.

Järelepärimiste pääle teatame raamatute hindasid

Raamatute hinna ette kättesaamise puhul saadame raamatuid kogudele ja eraisikutele **omal kulul** välja. Lunasaadetiis läheks eeskätt väikese tellimise puhul kulukaks.

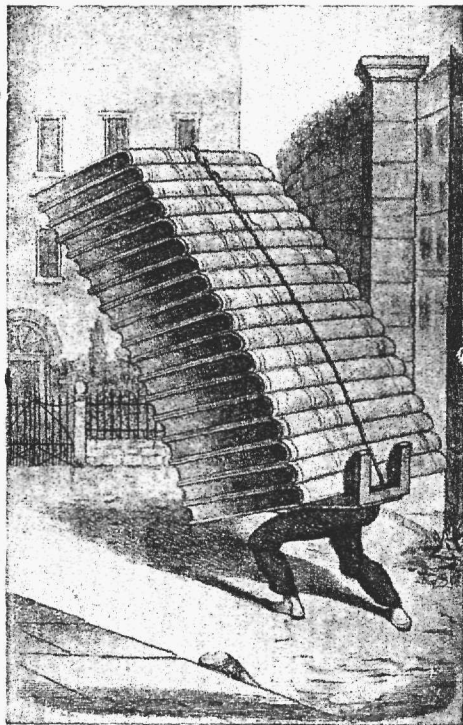
Saatke aegsasti nimestikud sisse, lisades juure vaja-likke andmeid. Tellimiste täitmine korralik ja kiire.

Arvesse võttes raskusi, mis on eeskätt maal asuvate raamatukogude korraldajatel uemate ja paremate raamatute kohta ülevaate saamisel ja nende muretsemisel, jääme lootma, et kõige päält **Viru- ja Järvamaa** raamatukogude tegelased lahkesti meie poole pööravad.

Ausiusega

M. Saar'e raamatukauplus

RAKVERES, Pikk tän. 17, kiriku kõrval.

EESTI KOMMERTS PANK

Pääpank: Tallinn, S.-Karja t. 7.

Osakonnad: Tartu, Viljandi, Pärnu, Valga, Petseri, Narva ja Haapsalu.

Telefonid: pääpangas	1-57	panga keskjaam:	6-13
juhatus	9-89		9-86
	22-09		15-07
			19-08
			19-62
			29-61

Telegraafi aadress: „KOMPA“.

Sissemakstud põhikapital kr. 1.400.000.—

Võtab raha hoiule

Annab laenusid vekslite, obligatsioonide ja mitmesuguste väärtuste kindlustusel.

Ostab ja müüb välisraha ja tshekke, Eesti Hüpoteegipanga pantlehti, Eesti 1927. a. välislaenu pabereid.

Saadab raha teistesse linnadesse kodu- ja välismaal.

Toimetab kõiksugu pangaoperatsioone.

Korrespondendid kõigis kodumaa linnades, alevites ja tähtsamates välismaa linnades.

Kiire pangatalitus.

PANGA JUHATUS.